

K SLOVENSKÉ KORENE

November
December
2012 **11-12**

ročník III
cena: 30,- Kč 1,- EUR

M. HUBA VO SVETE LESOV A KOPCOV

SPEVÁČKA A HEREČKA

NELA POCISKOVÁ

KONFERENCIA ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV

MITCHELLY NAD **TATRAMI**

SLOVENKA V PRAHE: **M. RYCHLÍKOVÁ**

„20. výročie OS v Prahe - k textu na str. 3“

STALO SA... str. 2

REGIÓNŸ

20-ročná OS v Prahe str. 3

AKTUALITA

Oslavy v Lánoch str. 4

SLOVENČINA

Prečo mám rád slovenčinu str. 5

SLOVENSKÝ SVET

Stála konferencia str. 6–9

PROGRAMY

Slovenský inštitút str. 10

SLOVÁCI DOMA A VO SVETE

Maďarsko str. 11

ROZHOVOR

M. Rychlíková str. 12–13

POZNÁVAME

Prvé slovenské gymnázium str. 14

Letci v Povstaní str. 15

KULTÚRA

Opustili nás str. 16

Najväčšia rodina str. 17

MAGAZÍN PRE VOLNÝ ČAS

GÉNIUS LOCI

Doliny a hory M. Hubu str. 18–19

SLOVÁCI V PRAHE

Grécki katolíci str. 20–21

KRÍŽOVKA str. 22

POŠTOU, MAILOM, TELEFÓNOM str. 23

DETSKÝ KÚTIK

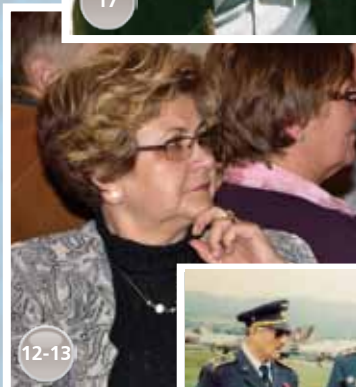
Poznávame EÚ: Veľká Británia

3

17

12-13

15

14

6-9

4

11

... v Slovenskej republike**MAJETOK**

Domácnosti na Slovensku zaznamenali v minulom roku nárast čistého majetku na obyvateľa o 16,7 percenta, ale z dlhodobého hľadiska je slovenský rast menej pozitívny, najmä v porovnaní s priemerom v regióne strednej a východnej Európy. V globálnom porovnaní je Slovensko na 41. mieste v rebríčku s priemernou hodnotou čistého majetku 1938 eur na obyvateľa, ale vysoká zadlženosť ho zráža pod priemer regiónu. Tento rebríček vedie už roky Švajčiarsko, po ktorom nasledujú Japonsko a Spojené štáty.

AUTOMOBILIZMUS

Slovensko očakáva v tomto roku nový rekord vo výrobe osobných áut. Podľa odhadu Združenia automobilového priemyslu vyrobia ich firmy až 850 tisíc áut. V minulom roku sa produkcia zvýšila o 14 percent na zhruba 640 tisíc áut a Slovensko so 119 vyrobenými vozmi na tisíc obyvateľov sa dostalo na svetovú špičku. Na tesnom druhom mieste sa umiestnilo Česko so 114 autami na tisíc obyvateľov.

ENERGIA

Na dostavbe tretieho a štvrtého bloku Atómovej elektrárne Mochovce participujú najmä slovenské a české firmy. Slovenské elektrárne, a.s., ktoré dostávajú jadrové bloky, uzavreli so slovenskými firmami zmluvy na 56 percent nákladov a s českými na 22 percent. Slovenské elektrárne sú najväčším výrobcom elektriny na Slovensku a druhým najväčším výrobcom elektriny v strednej a východnej Európe. Prevádzkujú 5 737 megawattov inštalovaného výkonu a sú prevádzkovateľom dvoch jadrových, dvoch tepelných a 34 vodných elektrární.

... v Českej republike**ŽELEZNICE**

České dráhy (ČD) sú spokojné s premiérou vlakov D1 Express, ktoré majú na trati z Brna do Prahy predstavovať alternatívu pre ľudí, ktorí kvôli opravám diaľnice D1 dajú prednosť železnici. Predpokladá sa, že záujem cestujúcich o spoje bude rásť najmä v zimnom období, kedy počasie môže zhoršiť dopravnú situáciu na najstaršej tuzemskej diaľnici. Vo vlaku je zavedené WiFi pripojenie na internet, ktoré bude k dispozícii nielen v prvej, ale neskôr aj v druhej triede.

VLASTENECTVO

Podľa prieskumu agentúry STEM iba 66 percent Čechov je hrdých na to, že sú občanmi Českej republiky. Za necelého pol roka je to pokles približne o pol milióna ľudí. Genetici k tomu dodávajú, že iba desatina z nich má svoje korene na dnešnom území Českej republiky. Štyridsať percent Čechov má zhodné genetické znaky s inými obyvateľmi slovanských krajín strednej a východnej Európy, ďalších 25 percent má predkov z románskych štátov Francúzska či Talianska a 11 percent sa geneticky najlepšie zhoduje s obyvateľmi Balkánu. Ďalších asi 10 percent tvorí obyvateľstvo germánskeho pôvodu s dedičnými znakmi zhodnými s Nemcami a Škandinávami.

ÚROVEŇ

Hlavnou príčinou toho, že väčšina českých rodín mení svoj životný štýl, je drahota a obavy o budúcnosť. Prejavuje sa to už napríklad v tom, že menej chodia do reštaurácií a berú si kratšie, týždenné dovolenky, ktoré sú lacnejšie a môžu počas nich využívať aj rôzne zľavy a výhodné relaxačné pobyty. Mení sa aj štruktúra výdavkov. Najviac peňazí vydávajú rodiny za bývanie a s ním súvisiace služby. Šetrí sa aj na voľnočasových aktivitách, takže najrozšírenejším spôsobom trávenia voľného času v Česku je sledovanie televízie.

-mž-

**ŽELÁME VŠETKÝM NAŠIM ČITATEĽOM,
SPOLUPRACOVNÍKOM A PRISPIEVATEĽOM PRÍJEMNÉ
PREŽITIE VIANOČNÝCH SVIATKOV, VEĽA ZDRAVIA,
ŠŤASTIA A ÚSPECHOV V NOVOM ROKU 2013**

Pf 2013

Praha: Jubilujúca Obec

Ako sme oslávili dvadsiatku...

V MINULOM ČÍSLE STE SI MOHLI VŠIMNÚŤ POZVÁNKU NA KULTÚRNU AKCIU PRI PRÍLEŽITOSTI 20. VÝROČIA ZALOŽENIA OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA OBEC SLOVÁKOV V PRAHE. ÁNO, JE TO TAK! TENTO PRVÝ SPOLOK PRAŽSKÝCH SLOVÁKOV BOL ZALOŽENÝ 29. OKTÓBRA 1992 A ODVTEDY TOHO ZAŽIL NAOZAJ VEĽA. NAŠI „VETERÁNI“ BY VÁM MOHLI ROZPRÁVAŤ DLHÉ PRÍBEHY O TOM, AKO VYZERALA SÚDRŽNOSŤ SLOVÁKOV PRED DVOMI DESAŤROČMI AJ AKO SA PREJAVUJE V PRAXI OBROVSKÝ ZÁPAL PRE SPOLOČNÚ MYŠLIENKU PODPOROVAŤ SVOJICH RODÁKOV V ZAHRANIČÍ, ÚCTA K TRADIČIÁM A SLOVENSKÝM KOREŇOM A TAKTIEŽ DLHOROČNÉ PRIATEĽSTVÁ STOJACE NA PEVNÝCH MEDZIĽUDSKÝCH ZÁKLADOCH.

Z nadšencov vtedy stredného veku sú dnes dôchodcovia a prirodzene sa za dobu existencie Obce vystriedalo v jej členstve a vo výbere niekoľko generácií. Úlohou súčasného výboru bolo pokúsiť sa pozvať na oslavu všetkých, ktorí rôznym spôsobom aktívne pôsobili v organizácii alebo sa inak podieľali na jej činnosti.

Spoločenský večer sa konal 25. októbra tohto roku v priestoroch Domu národnostných menšín. Vernisáž výstavy a celý kultúrny večer oficiálne otvorila predstaviteľka „mladej krvi“ a najmladšia členka výboru Monika Lungová, ktorá privítala všetkých prítomných hostí a následne odovzdala slovo skúsenému kolegovi. Podpredseda OS a šéfredaktor periodika Slovenské korene Juraj Rác oboznámil hostí úvodom s históriou a aktivitami nášho združenia. Predstavil prítomným tiež publikáciu zhrňujúcu históriu Obce, v ktorej nechýbajú ani spomienky

akcií, ktoré sa počas existencie Obce organizovali. Oficiálne doklady, články z časopisov a iné dokumentačné materiály boli doplnené množstvom starších i nových fotografií, ktoré s istou dávkou nostalgie zachytávali atmosféru prebiehajúcich udalostí. Našich hostí zaujali obrázky

z prvých, doteraz obľúbených tanečných zábav na pražskom Majálese, Kapustnici a na Fašiangoch. Pamätníci si zaspomínali najmä na programy RE-PE-TE v pražskej reštaurácii Mánes, ktoré boli svojho času mimoriadne obľúbené.

Na paneloch boli znázornené aj športovo-turistické akcie ako tenisové a futbalové zápory, výlety na Karlštejnské vinobranie alebo do iných blízkych lokalít, pochody do Divokej Šárky, pravidelné zájazdy na dožinkové slávnosti do Hradca Králové či na folklórne festivaly do Karlových Varov alebo na Jánošíkov dukát. Návštevníci mohli vidieť aj regionálne stretnutia členov Obce pri varení bryndzových halušíek v Piletiaciach, zdobené medovníčkov alebo predstavenie slovenských pochúťok na akcii pod názvom „Mňamky našej mamy“. Ďalšia časť výstavy dokumentovala prierez jednotlivými časťami nášho periodika Slovenské korene, ktoré prešli za tri roky existencie v obsahu ako aj v grafike výraznou zmenou.

K približne pol stovke prítomných patrili tiež bývalí členovia výborov, skalní členovia i nečlenovia a taktiež mladí ľudia nadšení pre folklór a slovenské tradície. Tí sa taktiež mohli nájsť na fotografiách z minulých ročníkov tanečných zábav. Popri pozeraní obrázkov s pohárom vína v ruke, prí-

jemných priateľských debatách pri dobrotách a koláčoch a jemných záchvevoch ľudového spevu došlo i na ďalšie prekvapenie večera. Tým bol mladý, talentovaný muzikant Michal, ktorý si obstaral nádhernú fujaru a od tej chvíle sa stala jeho najlepšou kamarátkou. Za dva roky „samoštúdia“ na internátnych schodoch sa stal z neho veľmi dobrý fujarista. Hostí prekvapil nielen hrou, ale tiež svojím spevom a jeho neobyčajný koniček si získal uznanie mnohých. Ďalším príjemným spestrením programu bola Jana Vosecká, ktorá recitovala z vlastnej tvorby básne o významných slovenských a českých osobnostiach.

Príjemný večer s neformálnou priateľskou atmosférou sa pomaly naplnil a nám, organizátorom nezostalo nič iné, len sa poďakovať za účasť a rozlúčiť so všetkými prítomnými. Poďakovať sa patrí tiež všetkým, ktorí sa podieľali na príprave a na realizovaní tejto akcie, príprave výstavy fotografií, účinkujúcim a všetkým tetám za napečené dobroty. Vďaka patrí i tým, ktorí sa podieľali so svojimi spomienkami a prispeli do spomínanej publikácie, ale i tým, ktorí sa na jej úspešnom vydaní podieľali.

Zároveň by som rada pozvala všetkých čitateľov, ale najmä našich priateľov a známych žijúcich v Prahe a jej okolí na tradičné predvianočné stretnutie Kapustnica, ktoré sa uskutoční v sobotu večer 15. 12. 2012 v reštaurácii Baráčnická Rychta na Malej Strane. Každoročná folklórna zábava bude tento rok poňatá benefične... Okrem tradičných vianočných dobrôt, ľudovej hudby a stretnutia známych sa môžete tešiť na bohatú tombolu a originálne výrobky vyrábané v chránených dielňach jedného pražského sociálneho zariadenia, ktoré by sme týmto spôsobom chceli podporiť. A viac už neprezradím... Tešíme sa na vašu návštevu krátko pred Vianocami!

Monika Lungová, foto: Peter Ambro

SLOVENSKÉ KORENE PREŠLI ZA TRI ROKY EXISTENCIE V OBSAHU AKO AJ V GRAFIKE VÝRAZNOU ZMENOU,

bývalých predsedov a aktívnych členov. Hostom večera bola aj historička Magdaléna Rychlíková, ktorá nedávno uviedla na trh svoju knihu o Slovákoch žijúcich v Prahe. Oficiálnu časť večera zavŕšilo vystúpenie folklórneho súboru Limbora, ktorá už tradične nesklamala a zaujala všetkých prítomných svojimi tanečnými a speváckymi kreáciami.

Vernisáž výstavy si stanovila za cieľ sprostredkovať stručný prierez rámcových i doplnkových

SIMULTÁNKA V LÁNOCH

28. október, deň vzniku prvej Československej republiky a s ňou spojený štátny sviatok oslávila aj spoločnosť **ČSR – CZECHOSLOVAK REAL**, ktorá si tým pripomenula aj štvrté výročie svojho založenia. Vedenie firmy pripravilo pri tejto príležitosti spolu s Múzeom T. G. Masaryka a Spoločnosťou M. R. Štefánika oslavu, ktorá sa uskutočnila pod záštitou primátora hl. m. Prahy doc. MUDr. Bohuslava Svobodu, CSc. Pozvaní hostia sa zišli najskôr na cintoríne v Lánoch, kde spoločne s riaditeľom múzea TGM Františkom Povolným za účasti prvorepublikových čestníkov – po slovensky žandárov – a zmiešaného speváckeho zboru Chorus Laneum položili veniec k hrobu prvého prezidenta T. G. Masaryka.

Po pietnom akte sa účastníci presunuli do Múzea TGM, kde si niektorí z nich zasadli k tradičnej simultánnej šachovej partii, ktorú zahájil Muž roku 2009 Martin Zach. Popri

už spomínanom riaditeľovi múzea to boli tiež Kateřina Bočková a Vladislav Stanko, Managing Director spoločnosti ČSR a člen prezídia Českej komory detektívnych služieb. Prítomná bola aj Sofie Příbylová z TJ Sokol Lány a Viktor Příbyl zo ŠK PORK Praha, ktorí v novembri reprezentovali ČR na MS v slovinskom Maribore. Teraz si zahrali s dvomi šachovým olympionickami a reprezentantkami: s Českou Terezou Olšarovou a Slovenkou Júliou Kočetkovou. A výsledok simultánky? Veľmajsterky zvíťazili nad VIP hráčmi 10 : 2. Jedinú partiu s nimi vyhral Dr. Soukal a remizovali páni Axamit a Příbyl.

Tradičná šachová simultánka

rátorku Kamilu Moučkovú, ktorá pripomenula prítomným vznik prvej republiky a poďakovala spoločnosti ČSR – CZECHOSLOVAK REAL za prípravu týchto osláv.

Hostia sa aj v tomto roku stretli s veľkým žltým kurčatom so záchraným kruhom, symbolom projektu Nadácia rozvoja občianskej spoločnosti a Českej televízie „Pomozte deťom“. Vybrané peniaze, za ktoré Spoločnosť ČSR srdečne ďakuje všetkým darcom, sú určené pre znevýhodnené a ohrozené deti do 18 rokov

Takmer celodenný program, ktorý moderovala Lenka Vacvalová, pokračoval tancom a spevom pri cimbalovej muzike. Pohostenie, pozostávajúce z bohatého sortimentu špeciálit slovenskej kuchyne, pripravil partner večera – Koliba Javorník.

-cz-, foto: ČSR

**‘ VYBRANÉ PENIAZE
NA CHARITATÍVNU ZBIERKU
SÚ URČENÉ PRE ZNEVÝHODNENÉ
A OHROZENÉ DETI
DO 18 ROKOV ,**

Účastníci turnaja dostali od miestneho starostu Karla Skleničku nádhernú knihu „Lány v obrazech“ a veľmajsterky boli za svoje víťazstvo ocenené hodnotnými darčekom od organizátora spol. ČSR. Prispeli aj partneri, napríklad Kloboučníctví Eleonóra venovali klobúk o.i. pre čestného hosťa – legendárnu československú televíznu hlásateľku a mode-

Pietny akt pri hrobe prvého prezidenta

Symbolom charitatívnej činnosti je žlté kurča so záchraným kruhom

Hovorkyňa Spoločnosti Lenka Vacvalová spolu s konateľom Ing. Vladislavom Stankom odovzdali hodnotné dary Kamile Moučkovej, Martinovi Zachovi, šachistkám Tereze Olšarovej a Júlii Kočetkovej a riaditeľovi Muzea TGM Františkovi Povolnému...

V znamení Konštantína a Metoda

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SLOVENSKEJ REPUBLIKY, MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV, SPN – MLADÉ LETÁ, MATICA SLOVENSÁ, VYDAVATELSTVO MATICE SLOVENSKEJ, SPOLOK SLOVENSÝCH SPISOVATEĽOV, JAZYKOVEDNÝ ÚSTAV L. ŠTÚRA SAV A ÚRAD PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ VYHLASUJÚ 21. ROČNÍK CELOŠTÁTNEJ LITERÁRNEJ SÚŤAŽE S MEDZINÁRODNOU ÚČASŤOU

PREČO MÁM RÁD SLOVENČINU, PREČO MÁM RÁD SLOVENSKO

Cieľom súťaže je podchytiť, rozvíjať a prehĺbiť záujem detí a mládeže o slovenčinu a Slovensko, o významných dejateľov Slovenska a svojho kraja, o miestne spoločenské a kultúrne problémy a nárečia formou slohových úloh, pokusov o umelecké vyjadrenie myšlienok v podobe prozaických žánrov a básní.

Tento ročník sa bude niesť v znamení 1150. výročia príchodu Konštantína a Metoda na naše územie, 165. výročia prijatia Žiadostí slovenského národa v Liptovskom Mikuláši, 150. výročia založenia Matice slovenskej, 95. výročia prijatia Deklarácie slovenského národa v Martine a 20. výročia vzniku Slovenskej republiky. V roku 2013 si pripomenieme aj viaceré výročia významných osobností v dejinách slovenského národa – 220. výročie narodenia Jána Kollára, 200. výročie úmrtia Antona Bernoláka, 200. výročie narodenia Samuela Tomášika, 185. výročie narodenia Pavla Dobšinského, 160. výročie narodenia Jozefa Škultétyho, 150. výročie narodenia Jána Čajaka st., 125. výročie narodenia Martina Rázusa, 110. výročie narodenia Fraňa Kráľa a 90. výročie narodenia Kristy Bendovej.

Do súťaže sa môžu zapojiť žiaci všetkých typov a druhov základných, špeciálnych a stredných škôl na území Slovenskej republiky prostredníctvom škôl a iných subjektov a v zahraničí prostredníctvom spolkov, organizácií, škôl a vzdelávacích centier Slovákov žijúcich v zahraničí. Súťažné práce sa budú posudzovať v štyroch kategóriách, práce žiakov škôl a vzdelávacích centier zo zahraničia budú patriť do 4. kategórie.

Na každom exemplári súťažnej práce musia byť uvedené tieto identifikačné údaje:

- meno a priezvisko žiaka
- presná adresa žiaka
- ročník, typ a adresa školy
- mailová adresa školy
- meno a priezvisko učiteľa
- mailová adresa učiteľa
- pečiatka školy.

Každá súťažná práca musí byť vyhotovená v štyroch exemplároch. Školy a ostatní prihlasovatelia zodpovedajú za to, že zaslané práce sú prácami

súťažiacich žiakov, neboli už posudzované v tejto súťaži a v iných súťažiach, ako aj za dodržanie všetkých súťažných podmienok. Pri nedodržaní súťažných podmienok sa práce nezaradia do celoštátneho kola súťaže.

Organizačný poriadok súťaže ako aj celé znenie vyhlásenia súťaže sú uverejnené na internetovej stránke Štátneho pedagogického ústavu www.statpedu.sk a na internetovej stránke Ministerstva kultúry SR www.culture.gov.sk (v sekcii pôsobnosť ministerstva, v kapitole štátny jazyk, v časti súťaž Prečo mám rád slovenčinu).

Vybrané súťažné práce do celoštátneho kola treba zaslať do 1. marca 2013 v štyroch exemplároch na adresu: Matica slovenská, Krajské múzeum Matice slovenskej, Mudroňova 1, 036 52 Martin, Slovenská republika alebo na mailovú adresu domhronského@matica.sk. Záujemcovia o súťaž môžu získať ďalšie informácie o súťaži v Štátnom pedagogickom ústave (spu@statpedu.sk, tel. číslo: 02/49276111).

Odborné poroty určia v každej kategórii kandidátov na Hlavnú cenu, na Cenu poroty a na Čestné uznanie. Môžu udeliť v každej kategórii aj Osobitnú cenu poroty. Osobitne ocenia učiteľov a školy podľa počtu a úrovne súťažných prác žiakov.

Slávnostné vyhlásenie výsledkov 21. ročníka súťaže bude 13. júna 2013 (streda) v Nových Zámkoch.

A. Bernolák: O JAZYKOVEJ SAMOBYTNOSTI

PREDNÁVŔNOM SME SI PRIPOMENULI 250. VÝROČIE NARODENIA ANTONA BERNOLÁKA A TERAZ V JANUÁRI NADCHÁDZAJÚCEHO ROKU UPLYNÚ PRESNE DVE STOROČIA OD JEHO ÚMRTIA. UNESCO NA NÁVRH SLOVENSKEJ REPUBLIKY ZARADIL VÝROČIE NARODENIA TOHTO VELIKÁNA DO ZOZNAMU SVOJICH VÝROČÍ. TENTO SLOVENSKÝ JAZYKOVEDEC, ALE TIEŽ LITERÁT A TEOLÓG (3. 10. 1762 - 15. 1. 1813) SA NARODIL V SLANICI NA ORAVE A ZOMREL V NOVÝCH ZÁMKOCH.

Pri oceňovaní jeho vedeckej práce sa predovšetkým uznáva, že sa Bernolákovi podarilo vyvrátiť pochybnosti o jazykovej svojbytnosti Slovákov. Historik Peter Mulík v rozhovore pre agentúru SITA upozornil na to, že „kodifikovaný samostatný jazyk z roku 1787 bol predpokladom pre uvedenie si národnej identity a individuality“. Podľa jeho slov existujú viaceré typológie spisovných jazykov a ten Bernolák sa dá označiť z hľadiska aktívnych a pasívnych používateľov za integračný typ, ktorý spočíva v úsilí zjednotiť používateľov spisovného jazyka v rámci kodifikovanej formy. Aj keď bernolákovci neboli tvorcami politického programu, účinok ich diela - vymedzenie národnej identity na princípe

samostatného jazyka - bol v konečnom dôsledku politický.

BERNOLÁK JE PODĽA HISTORIKOV NEPOLITICKOU OSOBNOSŤOU S CELONÁRODNÝM A NADNÁRODNÝM VÝZNAMOM

„Antonovi Bernolákovi nechýbalo slovanské a slovenské povedomie, ktoré bolo budované na vedeckom poznaní. Pri svojich výskumoch poznal a citoval práce o pôvode hlaholského a cyrilského písma. Preštudoval a vo svojich publikáciách použil aj diela o rozšírení, význame, reči a kultúre Slovanov, čo si nemožno vysvetliť ináč, len ako zámer posilniť ich národné

povedomie, zvlášť Slovákov, čo malo slúžiť aj ako podklad pre obrannú polemiku s nepriateľmi Slovanov v Uhorsku,“ uviedol Mulík. Bernolák je podľa historika nepolitickou osobnosťou s celonárodným a nadnárodným významom, ktorá predstavuje prvú etapu slovenského národno-emancipačného procesu (1780 - 1820). „Cieľavedome a uvážene siahol po živom jazyku svojho národa. Generácia bernolákovcov začala používať tento jazyk v uzákonenej podobe (1787) ako spisovný jazyk, ktorý sa stal nezastupiteľným prostriedkom pre kultúrne, sociálne a hospodárske povznesenie Slovákov.“ Anton Bernolák dovŕšil kodifikáciu slovenčiny veľkým šesťdielnym slovníkom pod názvom Slovar slovenskí, česko-latinsko-ňemecko-uherskí (1825 - 1827). Ten je podľa Mulíka obdivuhodným jazykovým dielom a slovenčinu zrovnoprávňuje s inými jazykmi, ale zároveň umožňuje spojenia medzi jednotlivými národmi v celosvetovom (latinčina) a stredoeurópskom priestore (Česi, Nemci, Maďari).

spracovala: -vav-, -sita-

BRATISLAVA 2012:

STÁLA KONFERENCIA KRAJANOV

**89 KRAJANOV Z 21 ŠTÁTOV ZO 4 KONTINENTOV
SPEV V PREZIDENTSKOM PALÁCI
VEL'VYSLANCI DOBREJ VÔLE
NAJÚSPEŠNEJŠIA SLOVENKA ŽIJE VO ŠVÉDSKU**

STÁLA KONFERENCIA SLOVENSKÁ REPUBLIKA A SLOVÁCI ŽIJÚCI V ZAHRANIČÍ, KTORÁ SA KONÁ KAŽDÉ DVA ROKY, JE NAJVYŠŠÍM FÓROM, KTORÉ SPROSTREDKÚVA KOMUNIKÁCIU SLOVENSKÝCH SPOLOČENSTIEV V ZAHRANIČÍ, ICH VZÁJOMNÚ SPOLUPATRIČNOSŤ, SÚZVUK SO SLOVENSKOŠŤOU A VZŤAH NAŠICH KRAJANOV K VLASTI PREDKOV – K SLOVENSKU. V RÁMCI FORMOVANIA ŠTÁTNEJ POLITIKY SR VO VZŤAHU KU KRAJANOM SA OČAKÁVALO, ŽE KONFERENCIA 2012, KTORÁ SA KONALA V DŇOCH 30.-31. OKTÓBRA V BRATISLAVE, NASTOLÍ NOVÉ POHĽADY NA ZÁKLADY CELEJ PROBLEMATIKY, KTORÉ BY PRINIESLI PODNETY PRE ČINNOSŤ ÚRADU PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ.

PRACOVNÁ ČASŤ

Plenárne zasadania

Na vrcholné snemovanie zahraničných Slovákov, organizované Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí (ÚSZZ), pricestovalo do Bratislavy 89 delegátov z 21 krajín štyroch kontinentov: Austrálie, Českej republiky, Čiernej Hory, Francúzska, Chorvátska, Írska, Kanady, Maďarska, Nemecka, Nórska, Poľska, Rakúska, Rumunska, Srbska, Sýrie, Talianska, Švajčiarska, Švédska, Ukrajiny, USA a Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska.

Krajania reprezentovali slovenské spolky, kultúrne a vzdelávacie inštitúcie, kresťanské cirkevné zbory a misie, médiá a ďalšie významné združenia a organizácie krajanov. Stála konferencia sa koná každé dva roky pod záštitou slovenského prezidenta. Terajšia konferencia bola jedenásta v poradí vrcholných rokovaní krajanov. Jej hlavný cieľ bol vyjadriť názory na doterajšie zameranie obsahu štátnej politiky vo vzťahu k zahraničným Slovákom s výhľadom do roku 2015.

I. Furdík: "Spojme sily, tvorivosť a podnety k účinnejšej vzájomnej komunikácii naprieč krajanovým svetom"

Delegáti mali dva dni na to, aby mohli zhodnotiť a prerokovať podnety, námety a návrhy, ktoré môžu prispieť k jej aktualizácii a zlepšeniu vzťahov Slovenskej republiky k zahraničným Slovákom. Hovorilo sa tiež o aktivitách krajanov v období od predchádzajúcej Stálej konferencie 2010 vo viac ako 50 štátoch sveta, v ktorých naši krajania žijú. Účastníci predniesli zároveň podnety pre ďalšie upevňovanie národného povedomia a rozvíjanie kultúrnych a duchovných hodnôt. Tie sa premietli potom do programových a koncepcných Záverov konferencie. Časová tieseň zredukovala jednotlivé vystúpenia na krátkych päť minút, ale prítomní boli ubezpečení, že ich príspěvky budú publikované v plnom rozsahu v pripravovanom Zborníku.

V rokovacej sále bratislavského hotela Bôrik sa počas dvojdňového snemovania prezentovali tiež výsledky a skúsenosti práce v oblasti rozvíjania

Šéf slovenskej diplomacie M. Lajčák vysvetlil príčiny, prečo sa ÚSZZ dostal pod krídla jeho ministerstva

národného povedomia, podpory slovenského jazyka v kontexte zachovávaní kultúrneho dedičstva, vzdelávania, ďalšieho vývoja rôznych foriem autentickú slovenskej subkultúry v krajinách, v ktorých tvoria Slováci národnostnú menšinu. Dôležitým bola aj vydavateľská, mediálna, duchovná, spoločenská a obecné prospešná činnosť krajanov na prospech slovenskosti naprieč celým krajanovým svetom.

Príhovory ministrov

V prvý rokovací deň pozdravili prítomných oficiálni predstavitelia politického, kultúrneho, duchovného a spoločenského života.

Podpredseda vlády SR a minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslav Lajčák sa sústredil na vzájomný dialóg a na nedeliteľnosť krajanov. Podľa jeho slov slovenská komunita v zahraničí sa nachádza v zlomovom bode. Na jednej strane pribúdajú nové komunity migrantov, ktorí sa vysťahovali za prácou v rámci voľného trhu Európskej

M. LAJČÁK: „NEBUDEME DELIŤ SLOVÁKOV NA OBLÚBENÝCH A MENEJ OBLÚBENÝCH. CHCEME STANOVÍŤ JASNÉ PRAVIDLÁ - A TIE AJ DODRŽIAVAŤ“

únie, na druhej strane v tradičných komunitách a organizáciách zahraničných Slovákov dochádza ku generáčnej výmene. V tejto súvislosti pripomenul, že na zmenenú situáciu Slovákov v zahraničí by vláda a parlament mali reagovať novelou zákona o Slovákoch žijúcich v zahraničí. Tí očakávajú od štátu okrem iného aj to, že im pomôže pri zabezpečení výučby ich detí v slovenskom jazyku ako aj pri bohoslužbách.

Šéf slovenskej diplomacie využil rokovanie na výzvu krajanov organizáciám, aby sa neoslabovali delením a vnútornými spormi. „Nebudeme deliť Slovákov na obľúbených a menej obľúbených. Chceme stanoviť jasné pravidlá - a tie aj dodržiavať,“ vyhlásil vo svojom prejave M. Lajčák na margo finančnej podpory spoločenských, kultúrnych, duchovných a iných aktivít v súvislosti s udeľovaním štátnych dotácií ÚSZZ. „Potrebujeme jednotnú koncepciu s jasnými pravidlami, ale zároveň to nemôže byť jeden kabát, ktorý bude sedieť všetkým. Iné sú potreby Slovákov v Srbsku, Rumunsku alebo Maďarsku, kým úplne iné v Austrálii alebo vo Švajčiarsku. Očakávam od tejto konferencie, že pomôže naformulovať našu politiku, ale aj zmeniť zákon,“ dodal M. Lajčák s tým, že základnými piliermi tejto politiky by malo byť silné Slovensko a dobre nastavené a fungujúce krajanové organizácie v zahraničí.

Minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič, ktorý mal počas prvej vlády Roberta Fica vo svojej kompetencii aj agendu krajanov v zahraničí a ktorého predkovia boli Slováci žijúci v srbskej Vojvodine, sa k svojmu dedičstvu prihlásil aj na tomto rokovaní. „Cítim sa ako potomok Slovákov žijúcich v zahraničí,“ vyhlásil D. Čaplovič, ktorý má v úmysle spoluprácu so Slovákami žijúcimi v zahraničí aj osobne ešte sil-

FURDÍK: „SPOJME SILY, TVORIVOSŤ A PODNETY K ÚČINNEJŠEJ VZÁJOMNEJ KOMUNIKÁCIÍ NAPRIEČ KRAJANOVÝM SVETOM“

nejšie podporovať. Šéf rezortu školstva vo svojom príhovore ďalej uviedol: „Budeme vytvárať podmienky na to, aby aj naša sekcia pre medzinárodnú

spoluprácu, kde sa krajská problematika formuje najmä v oblasti školstva, vytvárala čo najlepšie podmienky a programy na to, aby Slováci, ktorí žijú v zahraničí, ich deti, učitelia, pedagógovia sa mohli maximálne zapojiť do spoločných programov, ktoré pripravujeme. Jeho ministerstvo udeľuje ročne okolo 70 štipendií na štúdium na Slovensku, dovedna je aktuálne takmer 300 štipendistov. Od Stálej konferencie Čaplovič očakáva podnety na zlepšenie spolupráce: „Malo by ísť o reálne návrhy, ktoré vychádzajú z poznania tej-ktorej krajiny, kde Slováci žijú. Treba podčiarknuť, že Slováci si vždy udržovali svoju identitu, ale boli aj lojálni k štátu, v ktorom žijú, a to je príkladné,“ dodal D. Čaplovič. „Očakávam od nich podnety v oblasti predškolskej

Minister školstva, vedy, výskumu a športu D. Čaplovič sa tiež považuje za zahraničného Slováka

výchovy, materských škôl, ale aj základného a stredného školstva, v oblasti vzdelávania. Tam by sme hľadali možnosti, akým spôsobom by sme na výzvy z tejto konferencie vedeli zareagovať,“ dodal šéf rezortu školstva. V minulosti Slovenská republika pomohla napríklad pri rekonštrukcii škôl v srbskom Báčskom Petrovci alebo v ukrajinskom Užhorode. Podľa ministra udržiavanie kontaktov s komunitami Slovákov žijúcich v zahraničí pomáha krajanom zachovať si svoju identitu, ale na druhej strane pomáha aj Slovenskej republike, za ktorú krajanovia v zahraničí v štátoch, v ktorých žijú, prirodzene aj lobujú.

Pracovné rokovanie bolo počas dvoch dní konferencie organizované formou plenárnych zasadnutí vo viacerých častiach. Tematické okruhy sa týkali kultúry, kultúrneho dedičstva, médií a informácií.

S úvodným analytickým príspevkom, v ktorom zazneli obsažné a komplexné hodnotiace informácie z činnosti Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí v zmysle plnenia politiky vo vzťahu ku krajanom v období od predchádzajúcej Stálej konferencie 2010, ako aj námety pre ďalšiu komunikáciu Slovenskej republiky s krajskými komunitami, vystúpil Igor Furdík, predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Obsah diskusie ako aj jednotlivé príspevky delegátov boli zamerané na vyššie uvedené tematické okruhy a oblasti. Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí pripraví z príspevkov účastníkov, ktoré odzneli na Stálej konferencii 2012 ako aj jej diskusnej časti zborník.

PROTOKOLÁRNA ČASŤ

Prijatie u prezidenta

Za hostí sa prezidentovi prihovaril predseda ÚŠZZ I. Furdík

Vedúci súboru Zvony v rozhovore s prezidentom.

Vyššie osemdesiat účastníkov Stálej konferencie privítal 30. októbra v Prezidentskom paláci Ivan Gašparovič s manželkou Silviou. Stretnutie otvorila hudobná a spevácka skupina Zvony zo Srbska. Jej výkon ocenil aj prezident, ktorý v bezprostrednej atmosfére stretnutia s krajanmi pochválil citlivú umeleckú kompozíciu hudby a spevu komorného súboru. 25-členný komorný zbor tou najsprávnejšou nôtou - piesňami o vzťahu k domovine a vlasti predkov - Slovensku pripomenul, že tak ako toto hudobné teleso zo srbskej obce Selenča vo Vojvodine - bašte Slovákov v Srbsku, prejavujú svoj vrúcny vzťah k Slovensku státisíce našich krajanov na celom svete.

Vernisáž výstavy Obrazy z Vojvodiny

Prezident vo svojom príhovore netajil radosť nad možnosťou stretnutia s komunitou krajanov a vyslovil želanie, aby zahraniční Slováci nestratili dobrý vzťah k vlasti, zachovali všetky tradície - kultúrne, jazykové a aby vedeli podporiť Slovensko a hľadať dobré prostredie pre podnikanie. „Aby ste vedeli ukázať, že ste nezabudli na svoju vlasť a že v krajine, kde žijete, si vás vážia.“

Za hostí sa na zhromaždení prihovaril predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Igor Furdík. Poďakoval sa prezidentskému páru za prijatie a pripomenul symbolickú súvzťažnosť s miestom stretnutia. „Pod touto strechou paláca si od vás preberajú poverovacie listiny mimoriadne a splnomocnení veľvyslanci Slovenskej republiky. Účastníci Stálej konferencie sú niečo ako slovenskí veľvyslanci dobrej vôle.“

Ivan Gašparovič sa v závere príhovoru poďakoval hostom, ktorým pripomenul, že ich víta doma a vysoko oceňuje krajskú vytrvalosť pri pestovaní vzťahu k rodnej Slovenskej republike. V atmosfére úprimnosti sa v ďalšej časti prijatia rozhostila v Prezidentskom paláci žičlivosť slov i pohľadov, veď s mnohými krajanmi sa prezident SR zvitaval v stiskoch rúk a symbolických prípitkoch ako s dobrými známymi.

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÁ ČASŤ

Obrazy z Vojvodiny a komorný zbor zo Srbska

Súčasťou Stálej konferencie boli aj spoločensko-kultúrne sprievodné podujatia: vernisáž výstavy Obrazy dávno zabudnutých predkov Slovákov z Vojvodiny, ktorú pripravilo Art Centrum Chlieb a hry zo Starej Pazovy s inšpiratívnym dramaturgickým i obsahovým posolstvom autora konceptu výstavy, ktorým bol režisér Miroslav Benka.

Komorný zbor Zvony zo srbskej Vojvodiny

V oficiálnej i spoločenskej časti potešili prítomných vystúpenia komorného zboru našich krajanov zo srbskej obce Selenča ZVONY.

25-členný súbor zostavený z hudobnej i speváckej zložky sa vo Vojvodine - bašte Slovákov v Srbsku - sústredil na piesne o vzťahu k domovine a vlasti predkov, aby tak prejavil svoj vrúcny vzťah k Slovensku. Dokumentujú to aj prvé sloky piesní vybraných z ich bohatého a pestrého repertoáru:

Poklad

1./: Drž si, Slovák, pevne, drž si pevne svoju česť!
 Matkin poklad, čo ti dala, tvoju rodnú reč.
 Vernosti a cti ťa ona stále učila,
 Poklad citu, poklad citu do srdca ti vložila./:
 /: Ak do sveta pôjdeš a zanecháš svoju milú zem,
 V srdci ju nos, kde len zájdeš, ničím si ju nezameň!
 V búrke žitia stoj vždy pevne, so svojimi vždy a verne,
 So svojimi vždy a verne k činom predkov pridaj sa./

Lúči sa škovránok

Lúči sa škovránok smutný a nemý,
 Lúči sa od drahej slovenskej zemi:
 „Zbohom buď, ľúbezný slovenský svet“,
 Azda sa ku tebe navrátim späť.

Otcova roľa

Pokojný večer na všíky padal./:na sivé polia./
 V poslednom lúči starootcovská:/horela roľa:/
 /:Z cudziny tulák kročil som na ňu bázlivou nohou,
 Slnko jak koráb v krvavých vodách plá pod oblohou:/

Nadja Hammarbergová s M. Rehákovou, majiteľkou vydavateľstva STAR production

ZAHRANIČNÁ SLOVENKA ROKA

V závere prvého rokovacieho dňa sa uskutočnila spoločensko-kultúrna akcia spojená s vyhlásením prvého ročníka ankety „Najúspešnejšia Slovenka roka 2012 žijúca v zahraničí“. V kultúrnej časti vystúpila so svojou slávnou Marínou legenda slovenskej divadelnej scény Mária Kráľovičová, speváčka Nela Pocisková, členovia Divadla na Novej scéne Jana Lieskovská a Patrik Vyskočil, Komorný zbor Zvony zo Srbska, ako aj manželia Mária a Jaroslav Miňovci z folklórneho súboru Limbora z Prahy.

Anketa je spoločný projekt Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, vydavateľstva STAR Production a jeho týždenníka Slovenka o úspešných Slovenkách žijúcich v zahraničí. Mediálnym partnerom bol aj časopis Slovenské korene, ktorý vydáva Obec Slovákov v Prahe. Projekt upozornil na skutočnosť, že Slovenky všade vo svete sprevádza dobrý chýr a povest, vysoké pracovné nasadenie a úspechy v rôznych profesiách. Za príklad sa uvádza aj ich vrodenný cit pre vytváranie rodinného zázemia, vzťah a láska

Diamant pre najúspešnejšiu Slovenku

k deťom, najbližším i k novým priateľom v krajinách, v ktorých žijú. Išlo naozaj iba o malú časť z pestrej palety našich rodáčok, požívajúcich aj vo svojich domovských krajinách vážnosť, úctu a obdiv. Organizátori tak potvrdili verejnosti, že slovenské ženy sa v cudzine nielenže nestratili, ale Slovensko ako svoju domovinu si v sebe stále nosia, pričom ho aj s odhodlaním a láskou prezentujú. Aj preto máme dôvod byť na Slovenky žijúce v zahraničí hrdí. Prostredníctvom ankety sa predstavili čitateľom Slovenky, ktoré šíria dobré meno Slovenska v zahraničí.

Týždenník Slovenka po celý rok prinášal ich životné príbehy, z ktorých si čitatelia od 15. októbra minulého roku mohli vybrať víťazku. Postupne sa oboznamovali s 21 dámmi, ktoré prezentovali na stránkach časopisu svoj život, svoje rodinno-emotívne i profesijné zázemie ako aj puto so Slovenskom, rodinami či priateľmi, za ktorými sa s radosťnými očakávaniami vracajú. **Bola medzi nimi napríklad švédska poetka, francúzska výtvarníčka, rakúska šperkárka, talianska a austrálska architektka, britská mladá vedkyňa spolu s redaktorkou z BBC, libanonská novinárka, holandská psychologička behajúca maratón na všetkých kontinentoch, americká jazzová hudobníčka, speváčka a skladateľka ako aj dánska dizajnérka a vodná slalomárka.**

Na základe čitateľských hlasov sa z 21 nominantiek najsympatickejšou zahraničnou Slovenkou roka 2012 stala Nadja Hammarbergová zo Švédska. Spolu so švédskymi priateľmi založila v Štokholme Kultúrnu spoločnosť Milana Rúfusa a prekladá do švédčiny poéziu nášho básnika. Organizuje kultúrne podujatia, na ktorých sa recituje v dvoch jazykoch poézia švédskeho nositeľa Nobelovej ceny Tomasa Transtomera a Milana Rúfusa.

ROZHOVOR

O OČAKÁVANIACH, HLAVNÝCH TÉMACH A VÝSLEDKOV STÁLEJ KONFERENCIE 2012 SME HOVORILI NA ZÁVER S IGOROM FURDIKOM, PREDSEDOM ÚRADU PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRA- NIČÍ (ÚŠZZ), PRE KTORÉHO KLÚČOVÉ SLOVÁ SÚ: STABILIZÁCIA, UPKOJENIE, KONSOLIDÁCIA, KONTINUITA

Ako ste spokojný s priebehom 11. Stálej konferencie, ktorej druhá desiatka sa začala už za vášho pôsobenia v novej funkcii predsedu ÚŠZZ?

Bol by som formálny, keby som odpovedal len, že som veľmi spokojný. Najviac si cením, že konferencia bola pracovná, pretože všetci delegáti, ktorí sa jej zúčastnili, prišli pripravení a väčšina z nich aj s reálnymi námietkami, o ktoré nám ide. Nemusia byť všetky akceptované, ale mnohé z týchto odporúčaní korešpondujú naozaj s tým, o čom aj my rozmýšľame a priniesli pre nás aj ďalšie podnety.

Hovorilo sa tiež o Kompetenčnom zákone, na základe ktorého je Úrad od 1. októbra pod príslušnosťou Ministerstva zahraničných vecí. Čo bolo dôvodom k tejto zmene a ktoré jeho body považujete za najdôležitejšie?

Témou konferencie bola aj novelizácia tohto zákona. Skutočnosť, že sa vláda rozhodla posunúť túto problematiku trochu iným smerom oproti súčasnosti, nebol žiadny dramatický, revolučný čin. Išlo len o prenesenie jeho agendy do polohy, ktorá je nielen podľa môjho, ale aj podľa názoru poslancov, ktorí tento zákon napokon schválili, celkom prirodzená. Najbližšie a najprirodzenejšie k tejto agende má Ministerstvo zahraničných vecí. Spomínaná agenda dostala tak dva silné inštrumenty. Prvý je, že gescia nad politikou štátu vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí pripadla podpredsedovi vlády a druhý, že tento podpredseda vlády má vo svojej kompetencii všetky zastupiteľské úrady Slovenskej republiky v zahraničí. Tieto zastupiteľské úrady sú tie inštitúcie, ktoré môžu, vybavené všetkými atribútmi diplomatických misií, pôsobiť v zahraničí v záujme nášho štátu, a teda aj v záujme našej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí. Tieto dva podstatné nástroje chceme dať účinnejšie do služieb agendy, ktorú nazývame Slováci žijúci v zahraničí.

Za ďalší dokument sa označuje nová koncepcia štátnej politiky k zahraničným Slovákom. Pôjde v nej len o klasické úpravy, alebo sa zaradia do neho aj spomínané zásadné body?

Ja si dnes netrúfam povedať, ako bude táto nová koncepcia vyzeráť. Stávajúca bola vypracovaná tak, aby platila do roku 2015, ale vývoj bol celkom dynamický a priniesol ďalšie nové veci, ktoré by sa mali zohľadniť aj v takom fundamentálnom dokumente ako je Koncepcia štátnej politiky. Máme preto zámer pripraviť v priebehu rokov 2013 až 2014 novú koncepciu, a to tak, aby obsahovala nielen nové podnety, ale tiež nové pohľady súvisiace s touto agendou. Chceli by sme sa zamerať na také otázky, ako čo je to vlastne slovenskosť, čo sú to Slováci v zahraničí, ako sa dívame na identitu týchto ľudí a na ďalšie s tým súvisiace otázky. Skrátka všetky nové veci v dnešnom novom svete spojenom aj s európskou integráciou.

Pri audiencii u pána prezidenta považujem za zaujímavé jeho slová o tom, že po roku inštitúcia Slovákov zasa spája a už nerozdeľuje. V tejto veci očakáva od nového predsedu stabilizáciu tohto stavu. Čo budete musieť preto urobiť?

My sme to už začali. Medzi kľúčové slová v tejto problematike pre nás patria stabilizácia, upokojenie, konsolidácia ako aj kontinuita. V našej súčasnej činnosti nám ide práve o to a toho sa aj držíme. Pokračujeme aj v činnostiach, ktoré sme prevzali, ako napr. dotačný systém, vydávanie osvedčení, riešime otázky týkajúce sa vzdelávania a podporujeme aktivity súvisiace so školstvom. To všetko robíme, ale našou úlohou je tiež premietnuť do tejto činnosti to, aby nedochádzalo pri plnení týchto zákonných povinností k tomu, o čom hovoril aj prezident. Inými slovami, aby sa na našej pôde neodohrávali nepotrebné strety a zbytočné konfrontácie. Ja som za

každú otvorenú diskusiu vedenú kultúrne, s cieľom veci pomôcť pri rešpektovaní možností a rámcov, ktoré zákonne a politicky túto problematiku vymedzujú. Záleží mi na tom, aby nedochádzalo k nedorozumeniam a k napätiu v našich vzťahoch.

Ako sa cítite po polročnom pôsobení, plnia sa už vaše predstavy a s čím ste nepočítali?

Osobne som rád, že napriek až dramatickosti situácie, v ktorej som do novej funkcie nastúpil, sa nám vcelku darí plniť zábery. To sa týka rozdeľovania štátnych dotácií ako aj príprav Stálej konferencie, ktorá sa mala konať začiatkom leta. Myslím, že sa nám podarilo obidve situácie zvládnuť. K dnešnému dňu sme vyplatili zo štátnej dotácie 78 percent všetkých prostriedkov, ktoré boli rozdelené na 290 zo schválených 360 projektov. S určitým odkladom sme zvládli aj túto konferenciu, ktorá sa podľa mňa vydarila a splnila svoj cieľ. Samozrejme – a aj budúcnosť to ukáže, čo všetko sa dá urobiť ešte lepšie.

Menej ma už teší určitá situácia, ktorá s tým všetkým súvisí. Nepovažujem za správne, keď sa téma, ako je podpora krajanov a s ňou spojené agendy, ktoré by mali byť absolútne konsenzuálne a pozitívne v rámci štátnej politiky, stávajú občas predmetom až nezmieriteľných politických dišpút alebo stretov. Sčasti sa táto situácia prejavila aj na parlamentnej úrovni. Neteší ma to, ale chápe, že poslanci majú plné právo prezentovať ich pozíciu vychádzajúcu aj z ich politického hodnotenia a záujmu a niektorí to tak urobili aj v priebehu prezentácie a schvaľovania našej správy o činnosti za minulý rok. Dodávam, že išlo len o ojedinelé prípady. Boli aj iní poslanci, a tých bola podstatná väčšina, ktorí mali odlišné názory, a touto väčšinou bola i spomínaná správa v pléne parlamentu schválená. Spomínaná správa prešla s ešte výraznejším úspechom vo výboroch parlamentu, ktoré sa touto témou zaoberali.

POVEDALI NA KONFERENCII

STANISLAV ZVOLENSKÝ, KATOLÍCKY BRATISLAVSKÝ BISKUP A METROPOLITA: „VYSOKO SI CENÍM A OBDIVUJEM SCHOPNOSŤ NAŠICH KRAJANOV ŽIŤ V CUDZOM PROSTREDÍ AKO SLOVÁK A ICH ODVAHU UDRŽIAVAŤ SI „VNÚTORNÚ ZVRCHOVANOSŤ“ A VLASTNÚ KULTÚRU, KU KTOREJ PODĽA NEHO PATRÍ AJ VIERA.“

MARIÁN TKÁČ, PREDSEDA MATICE SLOVENSKEJ: „AKO PREDSEDA NAJSTARŠEJ SLOVENSKEJ USTANOVIZNE POZÝVAM ZAHRA- NIČNÝCH SLOVÁKOV, KTORÍ SA NA JEJ DEJINÁCH TIEŽ PODIEĽALI, DO MARTINA NA OSLAVY 150. VÝROČIA ZALOŽENIA MATICE A DO KOŠÍC NA SVETOVÉ STRETNUTIE SLOVÁKOV.“

DUŠAN ČAPLOVIČ, MINISTER ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU: „VYZÝVAM HLAVNE MLADÚ GENERÁCIU K AKTIVITE A PRIPOMÍNAM JEJ, ŽE DNEŠNÝ DEŇ JE AJ VÝROČÍM MARTINSKEJ DEKLARÁCIE, KTORÁ POLOŽILA ZÁKLADY PRE VZNIK ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKY, ABY Z NEJ MOHLO POTOM VZNIK- NÚŤ SAMOSTATNÉ SLOVENSKO.“

Juraj Rácz, foto: Ľ. Pomichal

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

8. 12. 16:00

Kostol sv. Michala, V Jirchářích 14, Praha 1

MIKULÁŠ PRE DETI

Podvečer spojený s kultúrnym programom a príchodom Mikuláša.

Pripravili SI, Slovenský ECAV v Prahe a o.z. Bonafide

11. 12. 18:00

Modrá sála SI

FOTOSALÓN SK
EduMEMA / Jan Šibík a fotografi zo Slovenska a Turecka

Výstava reportážnej fotografie z workshopov Jana Šibíka počas Stredoeurópskej hudobnej akadémie eduMEMA 2012 konanej v Poprade a v Košiciach.

Súčasťou vernisáže bude krátka beseda s Janom Šibíkom.

 Na koncerte k vernisáži účinkujú **profesori Konsevatoria privatuniversität Viedeň: Michael Posch** – dobové zobcové flauty, **Reinhard Czasch** – traverso, **Mária Rendešová** – traverso, študentka eduMEMA.

www.tatragaleria.sk

Pripravila Tatranská galéria Poprad a SI

12. 12. 19:00

Modrá sála SI

DOKUMENTY.SK

Cyklus prezentácií slovenských dokumentárnych filmov za účasti tvorcov v spolupráci s MFDF Ji.hlava.

NEMOC TRETEJ MOCI

 Réžia: **Zuzana Piussi**

Dokumentárny film o problémoch justície na Slovensku.

www.dokument-festival.cz
<http://www.atelierdoc.sk/projekty/38/25/Zuzana-Piussi-NEMOC-TRETEJ-MOCI/>

Pripravili MFDF Ji.hlava v spolupráci s SI

13. – 14. 12.

Priestory SI

SLOVENSKÉ VIANOCE V PRAHE

Prezentácia žilinského regiónu ako zaujímavej oblasti z hľadiska cestovného ruchu, zimnej dovolenky, bohatých kultúrnych tradícií a jedinečnej gastronómie.

Súčasťou prezentácie bude tlačová konferencia so zástupcami Žilinského samosprávneho kraja, ukážky tradičných remesiel, ochutnávka gastronomických špecialít. To všetko a ešte viac v sprievode ľudovej hudby a slovenského folklóru.

www.zask.sk

Pripravili Krajská organizácia cestovného ruchu Žilinský turistický kraj, SACR a SI

15. 12. 18:00

Divadlo u Hasičů, Římská 45, Praha 2

VIANOCE S LIMBOROU

23. ročník tradičného programu FS Limbora. Najkrajšie zvyky a obyčaje predvianočného času z rôznych regiónov Slovenska a ochutnávka typických vianočných dobrôt - kapustnica, obľátky...

 Viac informácií a predaj vstupeniek na www.limbora.cz
<http://divadlouhasicu.sweb.cz/>

Pripravilo FZ Limbora v spolupráci s SI

17. 12. 18:00

Modrá sála SI

Vianočný koncert študentov Pražského konzervatória

 Účinkujú študenti 1. – 4. ročníka pod vedením profesorky klasického spevu **Zuzany Lászlóovej**.

V programe zaznejú skladby A. Dvořáka, B. Smetanu, W. A. Mozarta, L. Koželuha, M. S. Trnavského, G. F. Händela, J. S. Bacha.

Pripravilo Pražské konzervatórium a SI

19. 12. 20:00

Palác Akropolis, Kubelíkova 1548/27, Praha 3

UMRI, SKAP A ZDOCHNI...!!!

 Pánsky duševný striptíz, nielen pre dámy v podaní **Divadla SKRAT**.

 Autori textu, účinkujúci: **V. Bednárík, L. Burgr, D. Vicen, V. Zboroň**

 Ďalej účinkujú: **M. Kopcsay, Divožienky (nymfy z dokrútky): A. Pajtinková, A. Krísková, M. Drínová, R. Poláková, Z. Porubjaková, I. Šáteková, K. Hlinčíková, M. Dittrichová, L. Juričinová**
 Réžia: **Dušan Vicen**

Optimistický smrtonosný opus o tom, že futbalové mužstvá sa rozpadávajú, Boh nemá rád bezbranných a masochizmus je úžasná vec!

www.palacakropolis.cz

Pripravili Art Frame Palác Akropolis, s.r.o. a divadlo Skrat v spolupráci s SI

RECENZIA
Po literárnych stopách Slovenska

Druhé, rozšírené vydanie knihy Jaroslava Rezníka Túry do literatúry s podtitulom Po literárnych stopách Slovenska (620 strán, vydal Slovart 2012) nanovo umožňuje vydať sa spolu s autorom po celom Slovensku a objavovať miesta známe aj neznáme, kde sa narodili alebo tvorili slovenskí spisovatelia. Tentoraz podáva aj údaje o ešte žijúcich tvorcach. Kniha je výsledkom dlhoročného úsilia Jaroslava Rezníka priblížiť miesta, späť s menami prozaikov a prozaičiek, poetiek a básnikov, ale okrajovo aj maliarov, hercov a iných kultúrnych dejateľov. Mestá, mestiečka, dediny, lazy nám ukazujú svoju tvár, aby sme ich odraz nachádzali v dielach ľudí, ktorí sa tam narodili alebo tam pôsobili. Spoznať podobu takého miesta, vstrebať jeho atmosféru znameňá bližšie sa zoznámiť s tvorcom. Orava – to nie

je len P. O. Hviezdoslav, Martin Kukučín či Theo H. Florin. Je to aj Margita Figuli, Ján Johanides či z mladších básnik Andrej Hablák. Pohronie nie je len František Švantner, ale aj Klára Jarunková či profesor Ján Števček. Vďaka to, pochopíme, prečo sa posledne menovaný zaoberal lyrizovanou prózou ako odkazom svojich rodákov. Z Košíc pochádzajú nielen prozaik Dušan Šimko, básnici Jozef Urban či Erik Groch, ale aj Ján Štrasser, Teodor Krížka, Martin Vlado, Karol Pém, Peter Juščák... To všetko sa dozvieme v knihe Túry do literatúry cestujúc od západu na východ Slovenska. Dozvieme sa nielen životopisné údaje spisovateľov, ale aj množstvo ďalších pozoruhodností z ich života v prepojení na dielo. Jaroslav Rezník ovláda literárnohistorické údaje, no nezahŕňa nimi čitateľa natoľko, aby suploval učebnice literatúry. Jeho texty sa čítajú ľahko, čitateľa nenú-

tene prizýva, aby sa stal spolupútnikom na jeho potulkách po Slovensku a pritom mu sprostredkuje množstvo zaujímavostí (napríklad čím pripomínala Vladimírovi Mináčovi jeho chalupa na Záhorí dom v Klenovci). Zdrojom poznania je aj bohatý obrazový materiál, portréty, ktoré sme nemali možnosť doteraz vidieť na stránkach učebníc (Dobroslav Chrobák, Zuzka Zguriška, Dušan Kužel), fotografie objektov, spätých s ich účinkovaním ako aj miest posledného odpočinku. Nechýbajú ani vhodne volené ukážky z diel. Tým autor nepriamo podnecuje čitateľa siahnuť po knihách, z ktorých úryvky pochádzajú. Napíňa sa tak jedno z poslanií knihy. Ďalší zámer – ukázať kultúrne bohatstvo Slovenska a obrovské zriedlo, akým je jeho písané slovo – sa po prečítaní či hoci len prelistovaní knihy dostavuje sám osebe.

Jarmila Wankeová

MAĎARSKO

V novom dome

Dva do seba vrastené domy, ktoré symbolizujú spolupatričnosť Slovákov a Maďarov a prelínanie ich kultúr - taký je nový Slovenský dom - Stredisko pilišských Slovákov v Mlynkoch. Budova s tanečnou sálou, kanceláriami a hosťovskými izbami sa stala sídlom miestnych a regionálnych slovenských organizácií a poskytuje priestor pre menšinové kultúrne akcie a pestovanie slovenských koreňov. „Je to náš klenot,“ chválil nové stredisko v pohorí Piliš v prejave o slovenskej menšine v Maďarsku slovenský premiér Robert Fico, ktorý ho otváral spolu s premiérom Viktorom Orbánom. Postavenie nového domu podľa neho ukazuje, že v prípade obojstranného záujmu dokážu spolu krajiny riešiť aj citlivé otázky. Náklady si štáty rozdelili na dve polovice. Slovensko prispelo 492 tisíc eurami, Maďarsko dalo 442 tisíc eur a tri roky bude na prevádzku domu prispievať 14 tisíc eurami ročne.

Do roku 2008 využívali piliški Slováci tradičný Slovenský dom v centre dediny. Vedenie obce však Slovákov z ich sídla vystaňovalo. Národnostný a medzištátny spor zažehnalo až postavenie novej budovy. Mlynky boli podľa sčítania v roku 2001 poslednou obcou v Maďarsku, v ktorej mali Slováci väčšinu, tvorili 54 percent obyvateľov.

6 MLYNKY BOLI PODĽA SČÍTANIA V ROKU 2001 POSLEDNOU OBCOU V MAĎARSKU, V KTOREJ MALI SLOVÁCI VÄČŠINU, TVORILI 54 PERCENT OBYVATEĽOV. 9

Maďarský premiér Viktor Orbán a jeho slovenský kolega Robert Fico využili príležitosť otvorenia slovenského domu v Mlynkoch na rokovania. Dohodli spoluprácu vo viacerých oblastiach a vyslovili sa za korektné vzťahy svojich vlád. Na záver schôdzky podpísali spoločné memorandum o výstavbe nového mosta na Dunaji medzi Komárnom a maďarským Komáromom a o vybudovaní cestných prepojení prihraničných miest a obcí Slovenska a Maďarska.

Na klobásy na dolniaky

Na 16. ročník chýrneho Klobásového festivalu v maďarskej Békešskej Čabe, kde je centrum dolnozemskej Slovákov, zavítalo koncom októbra okolo sto tisíc návštevníkov. Festival, ktorý je najväčším gastronomickým podujatím Dolnej zeme, je okrem príležitosti na zábavu aj miestom odbornej prezentácie maďarských a zahraničných výrobcov klobásy. Okrem súťaží v ich výrobe nechýbali ani ukážky zabíjačky a množstvo atraktívnych sprievodných programov. Gastronomickú udalosť roka navštevujú pravidelne aj zahraniční záujemci prevažne zo Slovenska. Pri zrode tradičnej čabianskej klobásy, ktorá sa stala synonymom kvality, stáli totiž Slováci žijúci v Békešskej Čabe a v iných lokalitách Dolnej zeme.

UZNALI NÁM TOKAJ

Tokaj je len jeden, leží v Maďarsku aj na Slovensku. Vie to každý trochu známy vinár, ale napriek tomu Budapešť desaťročia podnikala pokusy, aby víno kráľov zostalo v pamäti sveta výlučne ako víno z Maďarska. Začalo sa to v roku 1965, keď sa zo Slovenska vyviezli výberové tokajské vína do Rakúska. Československo vtedy sklonilo hlavu a od roku 1967 posielalo do Maďarska 100 tisíc litrov vína zo slovenských tokajských vinohradníckych obcí. Do sveta išli ako maďarské... Keď vznikla Slovenská republika, spory o Tokaj sa rozohreli nanovo. Maďarsko sponchybovalo výmeru, počet vinohradníckych obcí, technológiu výroby vína. Ak dohoda, tak výlučne podľa predstáv Maďarska, kde sa nachádzala väčšia časť tokajských vinohradov. Maďarov rozpálil do biela prvý slovenský zákon o vinohradníctve a vinárstve, kde pri výmere vinohradov svietilo číslo 908 hektárov. Keď sa stal ministrom v prvej Dzurindovej vláde Zsolt Simon, dohodol sa so svojim maďarským kolegom na výmere 565 hektárov. A opäť sa rozohreli vášne. Blčali nepretržite, napriek tomu, že sa ich usilovali tmiť emisári z Bruselu vyzývajúci k dohode. Maďari hrali vabank a súdili sa o zápis „Vinohradnícka oblasť Tokaj“, ktorý Brusel priznal Slovensku. Teraz spor prehrali dva razy

Slovenský a Maďarský premiér pri otvorení Slovenského domu

- s Európskou komisiou a tým aj so Slovenskom. Čo to znamená? To, že zvíťazil rozum, to, že slávne víno sa rodí aj na Slovensku a výmera Vinohradníckej oblasti Tokaj je 908 hektárov. To, že víno, ktoré sa urodí u nás, je víno s rešpektom priznaným Bruselom.

VIVAT BEŇOVSKÝ!

Pamätník venovaný kráľovi Madagaskaru Móricovi Beňovskému odhalili 5. októbra 2012 na Námestí slobody v jeho rodnom Vrbovom v okrese Piešťany. Tvorí ho bronzová socha cestovateľa a dobrodruha, ktorý sedí na zemeguli. Po obvodě železobetónovej „planéty“ je mozaika zobrazujúca momenty zo života najznámejšieho tamojšieho rodáka. Dielo Igora Piačku a Antona Gábrika radnica zaplatila z daru, ktorý mestu venoval Gerhard-Hermann Horst, konateľ tamojšej firmy. Na slávnosti bola prítomná aj Alžbeta Ambroziová, Beňovského potomok po dcére Žofii a honorárny konzul Madagaskaru v Maďarsku Richard Randrijanasolo Lalarison.

Odhalenie pamätníka je podľa primátora Jána Jánošku pre Vrbové významnou udalosťou, pretože Beňovský stále priťahuje ľudí nielen zo Slovenska, ale aj Maďarska a Poľska. Pamätník vysoko ocenil aj predstaviteľ filmového Beňovského, herec Jozef Adamovič. „Keď som pred štyridsiatimi rokmi dostal do ruky scenár trinásťdielného seriálu Vivat Beňovský, tak som sa išiel pozrieť do jeho rodiska. Nenašiel som tu prakticky žiadnu stopu, ktorá by ho pripomínala,“ povedal. Dodal, že odvtedy sa veľa zmenilo a dnes je vidieť, že ľudia v mestečku pri Piešťanoch sú na slávneho rodáka hrdí. Ešte pred slávnostným aktom odhalenia pamätníka sa konalo slávnostné zasadnutie mestského zastupiteľstva, na ktorom si Cenu mesta Vrbové prevzala Alžbeta Ambroziová.

Matúš Móric Michal František Serafín August Beňovský bol prvým Európanom, ktorý sa plavil v severnej časti Tichého oceánu. Stalo sa tak sedem rokov pred Jamesom Cookom. Počas svojho ani nie 40-ročného života navštívil štyri kontinenty (Európu, Áziu, Afriku a Ameriku) a bol tiež prvým slovenským autorom celosvetového bestselleru (Pamäti a cesty). V roku 1776 ho na Madagaskare vyhlásili za kráľa, čím získal mocenský vplyv v severovýchodnej časti tohto ostrova. Na Madagaskare strávil štyri roky svojho života. Padol v boji s francúzskym komandom na Východnom myse pri meste Antalaha, kde mu v tomto roku odhalili pamätník a pomenovali po ňom námestie.

-mž-

SLOVENKA V PRAHE

Začiatkom leta sme krstili vašu knihu „Slováci v Praze“ s podtitulom Vplyv veľkomesta na ich integráciu do českého prostredia. Zaujímá nás, ako sa v tomto veľkom meste a kedy integrovala napríklad Dr. Magdaléna Rychlíková?

Myslím si, že som sa integrovala veľmi dobre. Vydala som sa do Prahy v roku 1978, hoci som ešte zopár rokov zostala pôsobiť na Slovensku, presnejšie v Záhorskom múzeu v Skalici. Práca v regionálnom múzeu bola pre mňa vynikajúca škola, pretože Skalica ako bývalé kráľovské mesto nie je iba krásna, ale prišla som tam do kolektívu skvelých mladých ľudí dychtiacich po práci. Navyše ešte, naozaj na skok, na druhej strane rieky Moravy, bola Strážnica. S tamojšími kolegami múzejníkmi sme mali i skutočne veľmi intenzívny kontakt. Sedem rokov strávených v tomto inšpiratívnom záhorskom prostredí múzea založeného MUDr. Pavlom Blahom bolo pre mňa veľmi prínosných. Prišiel však rok 1985, vtedy už mala naša dcéra päť rokov, a my sme sa museli rozhodnúť, kde sa usadíme a kam bude dcérka chodiť do školy. Nemohli sme žiť každý niekde inde, ja s dcérou na Záhori a manžel v Prahe, kde pracoval v Národnom poľnohospodárskom múzeu. A tak sme - celá rodinka - presídlili do Prahy, ktorá je aj rodiskom manžela.

Pracovať som začala v Národnom múzeu a som povďačná osudu, ako aj všetkým spo-

lupracovníkom, s ktorými som sa tam zoznámila, za kolegiálnu a skvelú pracovnú možnosť. Istý čas som sídlila na „Václaváku“, kde som pripravovala múzejné exponáty podľa už vtedy existujúceho scenára pre historickú expozíciu v Lobkovickom paláci na Pražskom hrade. Pracovala som v tvorivom spoločenstve vynikajúcich starších kolegov, ale tiež mojich vrstovníkov, s ktorými som niekoľko rokov pripravovala výstavy, koncertné programy, semináre, konferencie a iné akcie. V roku 1990 som sa stala vedúcou tohto oddelenia a na Hrade som zostala do októbra roku 2005.

Vďaka tvorivému tímu ľudí okolo mňa som sa prirodzene a veľmi dobre integrovala do veľkomestského prostredia, a to nielen po ľudskej, ale i profesionálnej stránke. Čo sa týka integrácie človeka z malého mestečka, ktorý vhuhol do veľkomesta a tým aj do veľkého sveta, zohrala významnú úlohu v mojom prípade aj moja nová, česká rodina. Mám na mysli mimoriadne intelektuálnu pražskú rodinu z manželovej strany, do ktorej som sa dostala. Otcou môjho muža bol

hudobný skladateľ Jan Rychlík, jeho mamička, pôvodne herečka, ktorá vyštudovala aj jazyky, pracovala ako prekladateľka a tlmočníčka. Pohybovala som sa v prostredí, kam prichádzali hudobníci, spisovatelia, prekladatelia, herci, výtvarníci a ďalší umelci. Krstným otcou môjho manžela bol napríklad maliar Kamil Lhoták. Všetci, ktorí tvorili túto krásnu spoločnosť a chodili do domácnosti manželových rodičov, mi tiež pomohli prispôbiť sa a pochopiť české prostredie a hlavne milovať Prahu.

Vráťme sa ešte späť na Slovensko, čiže na Záhorie a ešte presnejšie do Skalice. V akom rodinnom prostredí ste vyrastali a aké sú vaše najsilnejšie dojmy z detstva a zo štúdií?

Ako väčšina ľudí aj ja si rada zaspomínam na detstvo, okrem iného aj preto, že spomínané slovensko – moravské prostredie v okolí rieky Moravy a blízkosť Kopčian a Mikulčíc, veľkomoravských vykopávkov nás ako deti fascinovalo. Prechádzky lužným lesom, korčuľovanie po mŕtvych ramenách Moravy alebo plávanie z jedného brehu Moravy na druhý bolo obdobie bezstarostnosti. Nebola som sama, ktorá sa vrhla neskôr na štúdiá etnografie, histórie, archívnictva alebo archeológie. Po maturite na strednej škole v Holíči som začala študovať na katedre etnografie a folkloristiky na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Z pedagógov zo strednej školy za najviac vďačím triednej profesorky Marte Hynkovej, s ktorou sa dodnes stretávam. Je to tiež Slovenka ktorá si rovnako ako ja zoberala za muža historika z Masarykovho múzea v Hodoníne, kde žije dodnes.

Na fakulte ma profesionálne najviac ovplyvnili Doc. Emília Horváthová, Dr. Kovačovičová z Národopisného úradu SAV a Dr. Irena Pišúťová

S dcérou Terezou na výlete na hrade Zvíkov

zo Slovenského národného múzea. Bez týchto ľudí by som asi sotva získala toľko nielen vedomostí, ale aj ľudských hodnôt, ktoré nám študentom odovzdali. Moje rozhodnutie študovať etnografiu a folkloristiku považujem za šťastné. Boli sme maličký, ale skvelý ročník. Potvrďuje to aj fakt, že sa aj naďalej stretávame, a to každý rok. Usporadúvame putovné stretnutia. Vyberieme si nejakú zaujímavú lokalitu, tam sa zídeme a na spoločnom víkendě okrem relaxačných poznávacích výletov preberieme osobné aj pracovné veci a občas si vytyčíme aj nejaké spoločné projekty.

Okrem vašej knihy *Slováci v Prahe* sa takmer v rovnakom čase krstila ešte jedna významná kniha pod názvom „Češi a Slováci ve 20.století/Spolupráce a konflikty 1914-1992“. Autorom tohto stále aktuálneho diela nielen o rozdelení spoločného štátu, ktorého dvadsiate výročie si práve pripomíname, je váš muž, významný historik prof. Jan Rychlík, ktorý sa špecializuje na moderné české a slovenské dejiny. Ako ste vykročili na spoločnú cestu, teraz myslím po profesionálnej stránke, kde ste sa s ním zoznámili a vôbec – ako sa stretávajú historici?

No predsa na stretnutiach študentov etnografie a histórie! Môj muž študoval v Prahe podobný odbor ako ja a po prvý raz sme sa stretli na jednej medzinárodnej študentskej konferencii. Zúčastnili sa jej aj poslucháči z katedrií v Brne a Prahe. Tak sme sa zoznámili a bola to láska na prvý pohľad. Bolo to v roku 1975, v marci 1978 bola svadba a v roku 1979 sa nám na Mikuláša narodila dcéra Terézia.

S manželom sme mali mnohé spoločné záujmy, ale aj také, že sme sa každý zamerali iným smerom. Po profesionálnej stránke sme išli rôznymi cestami. Ja som zostala na tej múzejnej a manžel na akademickej. Občas sa však stretávame na nejakom spoločnom probléme. Manžela zaujímali niektoré úseky novodobých dejín, ale v minulom období nie všetky archívne dokumenty boli prístupné. Keďže v Záhorskom múzeu, kde som vtedy pôsobila, mali záujem na tom, aby som tam pracovala čo najdlhšie, poskytli manželovi možnosť ročného pôsobenia. Vďaka tomu a za pomoci kolegov aj zo skalického archívu sa dostal k dokumentom, z ktorých môže čerpať až do dnešných dní. Dovtedy sa vôbec netušilo, že takýto typ dokumentov bol uložený práve u nás a že vôbec existujú. Vtedy sme si mysleli, že sa niektoré zničili alebo stratili...

V problematike slovenskej menšiny v Prahe ste vy a v otázkach týkajúcich sa Slovenska, Slovákov a slovensko-českých vzťahov váš manžel považovaní za najerudovanejších znalcov.

Nie sme sami a treba povedať, že tejto problematike sa venuje viac kolegov historikov, etnografov slovakistov a literárnych vedcov. Pravda však je, že štúdium etník, národností, menšín, kultúrnych a sociálnych skupín patrilo k základnej záujmovej osi už na vysokej škole. Záujem nie

len o menšiny, ale aj krajanov v zahraničí je práve jeden zo spoločných záujmov s manželom.

A ako vnímate tunajšiu rôznorodú slovenskú komunitu? Zviditeľnili sa Slováci v ČR a ak áno, tak akým spôsobom?

Žijú tu vynikajúci jednotlivci a je ich tu v Česku naozaj „neúrekom“. Z tejto skutočnosti sa môžeme iba tešiť. Pri výskume som nadviazala kontakty so študentmi pochádzajúcimi zo Slovenska, ktorí sa stretávajú práve prostredníctvom rôznych aktivít na akciách tunajších slovenských združení a spolkov. Schádzajú sa nie len v kostoloch vo svojej farnosti, ale aj pri spoločných ekumenických akciách, o ktorých píšem v mojej už spomínanej knihe a vybrané kapitoly o evanjelickej, katolíckej a grécko-katolíckej cirkvi publikuje aj váš časopis.

SOM VĎAČNÁ, ŽE ČASOPIS DOSTÁVAME PRIAMO DOMOV, ČÍTAME HO SPOLU S MANŽELOM, PRETOŽE POVAŽUJEME ZA DÔLEŽITÉ SLEDOVAŤ SÚČASNOSŤ V NÁRODNOSTNÝCH KOMUNITÁCH

Predpokladám, že sledujete aj s tým súvisiace asimilačné tendencie...

Asimilácii sa nevyhneme, tá sprevádza človeka tisícročia a je to prirodzený proces, ktorý prebieha vždy tam, kde žije menšia skupina ľudí, pretože obyčajne ich väčšia skupina aj tak pohltí. Treba však nájsť v tomto procese také momenty, aby nevznikli trecie plochy a nevyvolávali sa rozpory s majoritnou spoločnosťou. Považujem za prirodzené nechať plynúť čas a okolnosti, v ktorých sa prejavujú také nečakané fenomény a javy, ktoré ešte zatiaľ nikdy nikto nevyriešil a nevieme, prečo prebiehajú práve takto. Vopred sa to nedalo ešte nikdy odhadnúť. História nám ukazuje, že ani žiadne vzbury, ani protesty asimilácii nikdy „navždy“ nezabránili. Na druhej strane sa netreba báť a netreba ani chodiť so sklonenou hlavou...

Malé mestečko, z ktorého ste sa dostali do veľkého sveta, je vzdialené z Prahy necelých 300 km. Ako často navštevujete Skalicu a na čo sa tam najviac tešíte?

Chodíme domov veľmi často, povedala by som, že takmer každých štrnásť dní. Ponechali sme si dom po rodičoch v Holíči a najviac sa teším vždy na svoje ruže v záhrade. Milujem čas ruží a tie moje kvitnú od jari až do neskorej jesene. Tiež mám rada prechádzky cez skalické vinohrady, odkiaľ je nádherný výhľad na krásne okolie. Keby som mohla – ale už nemám na to ten správny vek – tak by som si určite tam, na úpäti Bielych Karpát uprostred vinohradov kúpila dom a pozerala sa z okna alebo terasy dole do otvorenej krajiny, ktorá krásne spadá v roviny k lesom a k rieke Morave. Mňa toto prostredie a tento pohľad vždy poteší a dodá mi energie.

Ktoré slovenské mestá, lokality a regióny by ste odporučili vašim českým priateľom, ktorí by sa pripravovali navštíviť Slovensko?

V prvom rade návštevu Skalice, ktorá je naozaj veľmi pekné mestečko! Krásnych kútov máme na Slovensku toľko, že je naozaj ťažké vyberať. Určite Levoču, ale tiež Banskú Bystricu, Trenčín, Košice s krásnou prírodou a východoslovenské klenoty, čo sú nádherné drevené grécko-katolícke kostoly. Nemali by sa samozrejme vyhnúť ani našim horám a podtatranskej krajine.

Naopak, keby sa vaši slovenskí priatelia chystali do Čiech?

Samozrejme Prahu, ale nielen Hradčany a Karlov most, ale urobiť si napríklad výlet parníkom po Vltave a sledovať z lode krásnu panorámu a čarovné zákutia hlavného mesta.

S národnostnou otázkou tiež súvisí, čo by sme si mali my Slováci prevziať od našich majoritných českých spoluobčanov a čo im z nášho pohľadu chýba?

Prevziať väčší zmysel pre ich čierny humor, ktorý tu často počujeme, ale nie vždy ho pochopíme a často sa aj urážame. A čo im z nášho pohľadu najviac chýba? Možno viac ľudskej vzájomnosti, pretože my sme voči sebe trochu viac otvorejší.

A čo by si Češi mohli vziať od Slovákov?

Možno trochu viac ľudskej vrelosti...

Juraj Rácz,

foto P. Ambro a arch. MR

V PRVOM SLOVENSKOM GYMNAZIU

Revúca, kto vysloví tvoje meno a zostal by pritom chladný?
(Martin Kukučín)

PREHLIADKOU NÁDHERY SLOVENSKEJ PRÍRODY JE CESTA Z POPRADU DO REVÚCEJ. POPOP KRÁLOVU HOLU, POMEDZI MASÍVY STOLICKÝCH VRCHOV A REVÚCKEJ VRCHOVINY, POPOP NÁRODNÝ PARK MURÁNSKA PLANINA. PRÁVE V TEJTO MURÁNSKEJ DOLINE LEŽÍ NEVELKÉ OKRESNÉ MESTO REVÚCA. PRE ŠTUDENTOV Z ORAVY A KYSÚC TO MUSELO BYŤ STRASTIPLNÉ PUTOVANIE NA KONSKÝCH POVOZOCH. TOTO MESTO V POLOVICI TOHTOROČNÉHO SEPTEMBRA USPORIADALO DÔSTOJNÉ OSLAVY 150. VÝROČIA ZALOŽENIA PRVÉHO SLOVENSKEHO GYMNAZIA.

Vo svätyni osvety a vzdelanosti

Vznik tejto ustanovizne, jedinej úplne slovenskej strednej školy v tisícročnej histórii slovenského národa v septembri 1862, patrí k najsvetlejšími stránkami dejín Revúcej a slovenského národa. Niežeby dovtedy nebolo na Slovensku gymnázií. Mali sme aj vysoké školy. *Academiu Istropolitana*, slávnú Vysokú školu banskú, rôzne cirkevné školy na úrovni takmer univerzít, ale prvé slovenské gymnázium patrí k ozdobám našich národných dejín a predstavuje výrazný vklad do zlatého fondu slovenskej pedagogiky. Dušan Dubovský, historik a publicista ju nazval svätynou osvety a vzdelanosti. Práve tento autor priniesol celý rad faktov o snahách o vyučovanie v slovenskom jazyku na gymnáziách v Uhorsku, ako aj o úsilí o poslovenčenie banskobystrického katolíckeho gymnázia.

Fragment školskej kuchyne, ktorá poskytovala študentom bezplatnú stravu

časе bolo mesto jedným z centier slovenského národného a kultúrneho života. Z iniciatívy evanjelického kňaza Samuela Reussa založili v roku 1822 v evanjelickej fare slovenskú knižnicu. Evanjelická fara sa stala miestom stretávania sa národovcov z Gemera a Malohontu, čo priaznivo ovplyvňovalo prípravu pre vznik slovenskej strednej školy.

Nuž a takto vzniklo slávne, hoci skromné gymnázium a svoju činnosť začalo rozvíjať takmer rok pred vznikom Matice slovenskej. Gymnázium bolo jedinou úplnou strednou školou v Uhorsku až do roku 1918, na ktorej sa vo všetkých predmetoch vyučovalo aj maturovalo už roku 1868 len v slovenskom jazyku. Pôsobili tam také významné

osobnosti ako Štefan Marko Daxner, Ján Francisci a ďalší, ako aj profesori Julius Botto, Ľudovít Viliam Čulík, Ján Dérer, Jozef Kvetoslav Holub, August Horislav Škultéty, Karol Viest a Ivan Branislav Zoch. Profesori revúckeho gymnázia vyvíjali bohatú mimoškolskú osvetovú činnosť. Písali a vydávali prvé slovenské tlačené učebnice. Príčinom S. Ormisa vznikli v Revúcej ďalšie slovenské školy. V roku

Busta niekdajšieho gymnazistu, neskoršie slávneho spisovateľa a lekára Martina Kukučina

1868 sa otvorila brána Učiteľského semeniska (ústavu) a v roku 1871 Dievčenského vychovávacieho ústavu. V snahe o duchovné povznesenie obyvateľstva Ormis zakladal slovenské spolky. Jeho pričinením vznikli v meste Meštiansky čítací spolok, Vzdelávaci spolok remeselných tovarišov revúckych, ako aj Nakladateľský spolok pre vydávanie slovenských kníh. V roku 1867 tu založili Vzájomnú pomocnicu aj Potravný spolok, ktoré boli prvými svojho druhu v Uhorsku.

Činovníci a profesori gymnázia spolu s nadšencami opäť len zo zbierok a milodarov slovenského ľudu začali 1. mája 1871 s výstavbou novej modernej dvojpodlažnej budovy gymnázia. O dva roky ju vysvätil popredný slovenský národovecký evanjelický kňaz Samo Tomášik a mohlo sa v nej začať vyučovať. Pozoruhodnou kapitolou revúckeho gymnázia bolo rozvíjanie talentov a ich príprava na osvetovú činnosť. Revúca sa stala aj centrom slovenského ochotníckeho divadla. Prvé slovenské gymnázium v Revúcej si svoju históriu písalo iba dvanásť rokov. Za tú dobu tu študovalo 566 študentov. Hoci gymnázium bolo evanjelické, bolo prístupné aj pre iné konfesie a národnosti, takže tu študovali aj Maďari, aj Ukrajinci, aj katolíci a židia. Profesori mládež vychovávali v duchu kresťanskom, národnom a demokratickom. Zo študentov gymnázia sa neskôr takmer každý piaty stal osobnosťou, ktorá vošla do našich národných dejín.

Nedávne oslavy poldruha storočnice od založenia Prvého slovenského gymnázia poctili svojou návštevou prezident republiky a viaceré významné slovenské osobnosti. Zdá sa, že Revúcej zaslužená patrí prirovnanie k svätyni osvety a vzdelanosti.

Milan Stehlik, foto autor

Budova prvého slovenského gymnázia - národná kultúrna pamiatka

Ponorme sa však na chvíľu do histórie tohto mesta v srdci Gemera. Najstaršia zachovaná písomná zmienka o Revúcej pochádza z roku 1352. V roku 1556 ju spustošili Turci. V Revúcej sa rozvíjali rôzne remeslá, predovšetkým tkáčstvo, súkenníctvo, hrnčiarstvo, garbiarstvo a kováčstvo. Rozmach Revúcej viac ako poltiséročie ovplyvňovala výroba a spracovanie železa. Už pred rokom 1556 tu bolo 8 taviacich hüt a 7 hámrov.

V roku 1807 vzniklo v meste železiarske združenie Železná kompania a 3. mája tu založili Muránsku úniu, prvú účastinnú spoločnosť v Uhorsku podnikajúcu v železiarstve. V 19. storočí sa v Revúcej vyrobilo až 15 percent železa v hornom Uhorsku, teda na Slovensku. V tom

V takejto lavici sedel Oravčan Matko Bencúr a jeho rovesníci

MITCHELLY NAD TATRAMI

„Letecké mosty na pomoc Slovenskému národnému povstaniu je doteraz málo známa súčasť pomoci nášmu ozbrojenému vystúpeniu na sklonku druhej svetovej vojny,“ – povedal mi pri jednom z našich rozhovorov pred viacerými rokmi generálmajor Belo Kubica. Tento pozoruhodný dôstojník bol v Povstaní kapitán a veliteľ letiska Tri Duby, odkiaľ odletel na rozkaz generála Goliana dňa 7. októbra 1944 do Sovietskeho zväzu. Tam sa formovala Prvá československá zmiešaná letecká divízia.

Hovoril som s Konevom

Začiatok pozoruhodnej leteckej operácie

Príbuzní amerických letcov ktorí sa zachránili na Slovensku a počas Povstania sa vrátili k svojim jednotkám. Snímka je z roku 2002

treba hľadať na leteckej základni Kalinovka pri ukrajinskom meste Vinnica. Zásobovať letecky povstaleckú armádu, ktorá stratila dve svoje divízie na východnom Slovensku a mala len slabé letectvo, malo mimoriadny vojenský a politický význam. Jedným zo spôsobov, ako posilniť SNP, bolo prepraviť 2. Čs. paradestantnú brigádu zo ZSSR na Slovensko. Územie Slovenska patrilo v tom období do operačného pásma I. Ukrajinského frontu. Hlavný stan prikázal maršalovi Konevovi, aby vyčlenil potrebné množstvo výzbroje a munície pre potreby povstaleckého Slovenska. Autor týchto riadkov mal česť nakrúcať rozhovor s maršalom S. I. Konevom v Moskve v r. 1973 a maršal sa priznal, aké starosti mu narobila táto úloha. Leteckou prepravou tejto vojenskej pomoci poveril veliteľa sovietskeho diaľkového letectva maršala letectva A. E. Golovanova. Ten splnenie náročnej úlohy zveril elitnému útvaru diaľkového letectva – 4. gardovému Gomeľskému bombardovaciemu leteckému zboru, ktorému velil generálmajor G. S. Ščetčikov. Do zostavy zboru patrila aj Brianska bombardovacia divízia, ktorá mala tri pluky. Bola vyzbrojená rýchlymi bombardovacími lietadlami 5-25 Mitchell, ktoré na vzdialenosť 2500 km mohli dopraviť jednu tonu nákladu. V rokoch 1942-44 dodali USA 682 kusov týchto lietadiel sovietskemu letectvu v rámci zmluvy o pôžičke a prenájme (lend-lease). Dňa 2. 9. vyčlenili z jednotlivých plukov najúspešnejšie posádky, ktoré už mali výcvik v nočnom lietaní.

Stretnutie veteránov

Tieto posádky sa osvedčili pri zásobovaní povstaleckých síl v Juhoslávii, pri bombardovacích náletoch na Wroclaw, Gdaňsk, Königsberg, ako aj na Budapešť. V tomto období vytvorili osobitné eskadry – teda letky na prepravu a zhadzovanie výzbroje na povstalecké Slovensko. Začiatkom septembra 1944 mala divízia 42 posádok schopných plniť túto veľmi náročnú úlohu.

Preslávili sa nad Tokiom

Ešte skôr ako tieto americké bombardéry so sovietskymi hviezdami lietali nad Slovenskom, vybojovali si veľkú slávu. V roku 1942 už tretí rok zúrila vojna s Japonskom v Tichomorí. Bolo treba pomstiť sa za útok na Pearl Harbor a udrieť na srdce Japonska. Ak malo dôjsť k náletu na Tokio, musel sa uskutočniť z niektorej z lietadlových lodí a prekonať vzdialenosť 1800 km. Americkí experti na námorné letectvo dospeli k rozhodnutiu použiť osobitne upravené bombardéry B-25 Mitchell. Vybrali podplukovníka Jamesa Doolittlea, ktorý s vybranými pilotmi začal nacvičovať krátke vzlety. Potrebovali ich ovládať, aby mohli „vyskočiť“ do vzduchu z paluby lietadlovej lode v Tichomorí.

2. apríla vyplávala zo San Franciska lietadlová loď Hornet s Doolittlem a jeho 16 bombardérmi na palube. Nasledovala ju lietadlová loď Enterprise, ktorá mala poskytovať krytie stíhačkami. 18. apríla, iba 1040 km od Tokia, sa podplukovník Doolittle a admirál Bill Halsey rozhodli letieť a bombardovať. O štyri hodiny ich stroje úplne prekvapili protivzdušnú obranu v Tokiu, Nagoji, Kobe a ďalších mestách. Potom sa objavili problémy. Tri posádky havarovali na japonskom území a Japonci ich popravili. Jedno lietadlo omylom pristálo pri Vladivostoku a jeho posádku Sovietsi internovali. Letisko v Ču-čou v Číne nebolo pri-

Belo Kubica (s paličkou)

pravené prijať ostatné bombardéry, takže ich značná časť musela núdzovo pristáť. Vojenský význam náletu síce nebol veľký, ale neobyčajne pozdvihol americkú bojovú morálku. Podplukovník Doolittle stúpil v hodnostiach a funkciách a v roku 1944 bol veliteľom leteckej armády na Západnom fronte.

Najprv letel „prieskumník“

Sovietska pomoc Povstaniu „na padákoch“ trvala zhruba od 8. do 16. septembra. „Medzitým príletel na Tri Duby plukovník Čirskov s našou posádkou na lietadle FW-189, aby pripravil prvé pristátie sovietskych dopravných lietadiel. Za spolupracovníka si vybral rotmajstra Slivku, ale to už je iná kapitola vzdušného mostu,“ povedal mi generálmajor Kubica. Poďme však do Kalinovky. Dve hodiny pred odletom jednotlivých skupín lietadiel velenie vysielalo na prieskum počasia leteckého

Pomník v obci Zolná, kde bolo poľné letisko 1. stíhacieho pluku

rozviedčika a až na základe jeho informácií sa uskutočnili zásobovacie lety na Slovensko.

Pred skupinou lietadiel smerujúcich nad povstalecké Slovensko s časovým predstihom 20-30 minút letel líder, ktorý ako prvý vyhľadal cieľ a začal zhadzovať náklad v určenom priestore. Po prílete hlavnej skupiny rádiom spresnil miesto zhodu, ktoré súčasne označil vystrelenou raketou. Pre potreby SNP takto plnilo bojovú zásobovaciu úlohu 234 lietadiel. Zhodili náklady v 1 092 kontajnerových vakoch na plochu letiska Tri Duby a Rohožná, koncom októbra aj do priestoru Donovaly. V septembri a októbri uskutočnili nad Slovenskom 554 letov. Koncom októbra prepravili sedem osôb – agentov, ktorých vysadili v priestore Hasprunka, Zašov a Bratislavy. O nespornom vysokej kvalite pilotážnej techniky a bojom majstrovstve posádok tejto divízie svedčí skutočnosť, že počas vzletov nad Slovensko divízia nestratila ani jednu posádku.

Patrí sa uviesť ešte jeden príklad obetavosti z našej strany. V noci na 27. októbra, už počas ústupu Povstania do hôr, zhodilo 11 lietadiel svoj náklad na Donovaly. Zaslúžil sa o to slobodník J. Bystrický s príslušníkmi strážnej jednotky. Svetelný maják na letisku Rohožná nezničili, ale previezli ho na Donovaly. Zabudovali ho pred Športotelom a opäť ho zapli. Vďaka tomu mohla jedenásťčlenná skupina Mitchellov zhodiť svoj posledný náklad na Donovaly.

Milan Stehlik, foto autor

OPUSTILI NÁS...

Hudobný skladateľ
Zdenko Mikula

V posledný októbrový deň sa navždy zatvoril notový zošit doteraz najstaršieho slovenského hudobného skladateľa, dirigenta, pedagóga a upravovateľa slovenských ľudových piesní Zdenka Mikulu. (Písali sme o ňom pod titulom „Druhým domovom mu bola Praha“ v č. 11-12/2011)

Jeho život bol úctyhodný nielen dĺžkou veku, dožil sa takmer 96 rokov, úctu si zaslúži najmä jeho umelecká tvorba. Patrí k povojnovej generácii skladateľov, ktorí vyšli zo spájania slovenskej ľudovej piesne s modernými kompozičnými technikami 20. storočia.

Zdenka Mikulu už v čase detstva v rodných Vyhniach priťahovala hudba a neďaleká Banská Bystrica, kde sa jeho otec stal starostom mesta, silne ovplyvnila jeho neskoršie hudobné pôsobenie. Práve v Bystrici mu učarovala vojenská dychová hudba a fascinovala ho dirigentská palička. Po absolvovaní Učiteľského ústavu sa stal na sedemnášť rokov dirigentom orchestra Vojenského umeleckého súboru. Ako sa sám neraz vyznal, hudba ovládla celú jeho bytosť, takže vyhľadával všetky možnosti, ako by sa jej mohol naplno venovať. Keď mu ponúkli miesto pedagóga na konzervatóriu, neskôr na Filozofickej fakulte UK, v rokoch 1963-70 aj na VŠMU, prijal ho a ochotne odovzdával svoje znalosti mladším kolegom.

Aj keď ho úradnícke práce nelákali, uvedomoval si, že ak hudobné zväzy majú fungovať, niekto ich musí viesť, usmerňovať, a tak hájiť záujmy tvorivých umelcov. Najskôr vykonával funkciu tajomníka Zväzu slovenských skladateľov, v rokoch 1977-87 tajomníka Československého zväzu skladateľov v Prahe.

Popri tom množstve funkcionárskych povinností si našiel čas i silu na komponovanie piesní, komorných skladieb, orchestrálnych diel a úprav ľudových piesní pre sóla i zborové telesá. Zhubodnil tiež texty viacerých slovenských básnikov: P. O. Hviezdoslava, A. Plávku, L. Podjavorinskej, J. Kostru, J. Smreka, M. Válka či V. Turčányho. Mnohé jeho diela vyšli na platniach, CD, vysiela-

ich Slovenský rozhlas, s ktorým ho spájalo nielen komponovanie a dirigovanie - na osem rokov sa stal šéfredaktorom Hlavnej redakcie hudobného vysielania. Počas celého svojho pôsobenia propagoval a všemožne šíril hudbu slovenských autorov nielen doma, ale aj v zahraničí.

Dielo tohto jedinečného tvorca sa uzavrelo. No na jeho tvorivé počiny milovníci hudby nezapudnú. Bol to autor, ktorý vynikal svojím umeleckým spracovaním najmä ľudových piesní a zborových kompozícií, medzi ktoré patrí aj skladba *Lúčne hry*. Túto skladbu má vo svojom repertoári umelecký súbor *Lúčnica* už vyše päťdesiat rokov a všade s ním žne úspechy. Z celej tvorby Zdenka Mikulu cítiť lásku k domovine, prírode i človeku, či už ide o štyri mužské zbory nazvané *Domovina moja*, *desať zmiešaných zborov* pod názvom *Ozývaj sa, hora* alebo slávnostný zbor *Tá slovenská pieseň*.

Bližšia sa Vianoce, po nich novoročné sviatky, s ktorými sa spája aj ďalšia z jeho nádherných melódií piesne *Daj, Boh, šťastia tejto zemi*, všetkým ľuďom v nej... Tak majstrovsky sa podarilo Zdenkovi Mikulovi sklbiť text Viliama Grusku s vlastnou tvorbou, že skladba vyznieva, akoby bola ľudová. Zavrel sa notový zošit majstra Zdenka Mikulu. No hudba, ktorú vytvoril, zostáva a prostredníctvom nej si na neho budú spomínať aj nasledujúce generácie.

Majster mikrofónu a pera **E. Weidler**

Sugestívny hlas, pohotovosť, dar reči a odvaha mu dopomohli vypracovať sa na jedného z najpopulárnejších rozhlasových tvorcov. Takmer štyridsať rokov strávil vo verejnoprávnom rádiu, ktorého oficiálny názov bol Československý rozhlas na Slovensku, potom Slovenský rozhlas, dnes RTVS (Rozhlas a televízia Slovenska). Jeho reláciu *Na modrej vlne*, vysielať naživo, počúvali v 60-tych a 70-tych rokoch minulého storočia mladí i starší. Zaujímavé a myšlienkovito bohaté témy, pretkané nielen našou, ale aj zahraničnou (západnou) populárnou hudbou, sa stali najpočítanejšou reláciou tých čias. Nemenej atraktívne boli neskôr aj *fičre* a *Nočné dialógy*, ktoré ako

redaktor a publicista pripravoval autorsky a sám ich aj moderoval. Ernest Weidler (1933). Jeden z posledných rozhovorov s uznávaným kolegom urobila naša prispievateľka Anna Sláviková a pripravujeme ho do ďalšieho čísla Slovenských rozprávok.

Herec **Viliam Polónyi**

Ku svojim kolegom, od prírody talentom obdarovaným hercom - Radoslavovi Brzobohatému či Elovi Romančíkovi sa v pondelok 12. novembra pobil ďalší divácky obľúbený Viliam Polónyi. Divadelní, filmoví i televízni diváci si ho budú pamätať ako predstaviteľa poväčšine komediálnych úloh, no zahral si aj viacero vážnych postáv. Hoci začínal ako ochotník v rodnej Krupine, pripravoval sa do profesionálneho divadla vo Zvolene. Patril medzi prvých hercov, ktorí v roku 1949 začali fungovať v tamojšom čerstvo otvorenom ansámblu. Spočiatku pracoval ako inšpicent, no mal na starosti aj hudobnú a tiež výtvarnú stránku, čo znamená, že robil aj kulisy. S nadšením prijal svoju prvú rolu v tomto divadle, zahral si sluhu *Ťapaloka* v predstavení *Figliar* z *Podpoľany*. Počas povinnej vojenskej služby ho odvelili do Levoče, no ani tam nezaháľal, ale založil vojenský spevácko-tanečný súbor, s ktorým vyhrali celoštátnu súťaž. Najväčší kus divadelnej cesty však strávil na javisku Činohry *Nová scéna* v Bratislave, s ktorou absolvoval zájazdy po celom bývalom Československu. V tomto divadle si zahral množstvo jeho naturelu blízkych úloh jednak v komédii *Kaviár a šošovica*, či *Tajovského Ženského zákone*, kde stvárnil viacero rôznorodých postáv. Keďže sa predtým v nitrianskom divadle ako riaditeľ osvedčil, ponúkli mu riaditeľovanie aj na *Novej scéne*. Túto funkciu vykonával nielen zodpovedne, ale aj ľudsky. Nezabúdaj na to, odkiaľ prišiel, a dokázal si s kolegami vždy porozumieť, aj keď šlo o závažnejšie problémy. „Divadlo bolo voľakedy jedna veľká rodina, v ktorej sa kadečo prepralo aj vyzehliho“ - spomínal s láskou na niekdajšie časy.

Každý svojej postave – či už divadelnej alebo filmovej – dodal niečo navyše. Čosi osobité, mimoriadne a jedinečné. No najmä - nesmierne ľudské. Neašpiroval na intelektuálne či filozofické roly, režiséri ho obsadzovali skôr do úloh zemitých a dobráckych charakterov, no len čo vycítil možnosť prepašovať do úlohy komediálny prvok, zahral svoj herecký part tak, že diváci v hľadisku ocenili výkon nielen potleskom, ale aj smiechom. Pre tieto jeho schopnosti ho radi obsadzovali aj filmoví režiséri ako Andrej Lettrich, Martin Holý, Martin Ťapák, Edo Grečner či Paľo Gejdoš,

ba i Juraj Jakubisko. Odkedy debutoval v celovečernom filme Štvorylka, dostalo mu sa veľa krásnych úloh. Milovníci dobrých filmov nezabudnú na Prerušenu pieseň (1960), Prípado Barnabáš Kos (1964), Námestie svätej Alžbety (1965), Smrť prichádza v daždi (1965), detektívnu tetralógiu Vrah zo záhrobia, kde si zahral nezabudnuteľnú postavu poručíka Michalka (1966), Drak sa vracia (1967), Rok na dedine (1967), Volanie démonov (1967), Naši pred bránami (1970), Prípado krásnej

nerestnice (1973), Pacho, hybský zbojník (1975), Sebechlebskí hudci (1975), Tisícročná včela (1983), Hody (1987) či Sedím na konári... (1989).

Za svoju umeleckú prácu dostal niekoľko ocenení, vari za najvýznamnejšie možno považovať filmovú cenu Igric a tiež štátne vyznamenanie Pribinov kríž III. triedy za významné zásluhy o kultúrny rozvoj Slovenskej republiky v oblasti divadelného a filmového umenia, ktorý mu v roku 2009 udelil prezident Ivan Gašparovič.

Viliam Polónyi, ktorý nás opustil vo veku 84 rokov, bol zaslúžilým umelcom. Nikdy si na tomto titule nezakladal, hoci si ho svojou celoživotnou prácou zaslúžil. Mal rád ľudí, rád ich zabával na javisku i mimo neho. Od srdca zaspieval a zahral na gitarke či už na mnohých verejných nahrávkach rozhlasových zábavných relácií, no i len tak, pre úzky okruh kamarátov. Bude im chýbať jeho príznačný humor rovnako ako širokej diváckej verejnosti.

Anna Sláviková

PREHLIADKA FILMOV

Pod názvom **Súčasná filmová tvorba sa uskutočnila koncom októbra v Prahe tradičná prehliadka stredoeurópskej kinematografie. V priestoroch Maďarského inštitútu mohli diváci zhladať výber nových maďarských, poľských, českých a slovenských filmov a po ich premietnutí mali možnosť diskutovať s ich tvorcami. Slovenskú kinematografiu zastupovali režisérky filmov Dom a Muži revolúcie Zuzana Liová a Zuzana Piusi,**

DOM, 2011, 110 min. (SR/ČR)

Réžia: Zuzana Liová

Hrajú: Miroslav Krobot, Tatjana Medvecká, Judit Bárδος, Marián Mitaš, Lucia Jašková
Intímna dráma otca a dcéry, príbeh o láske, strete snov rôznych generácií a neutíchajúcej túžbe po slobode. Otec buduje svoj životný sen – dom pre svoju mladšiu dcéru, do ktorého projektuje všetky svoje sny a ambície, ktoré stratil v ére komunizmu. Staršia dcéra sa otcovi vzoprela a on ju zo svojho života „vyškrtol“. Lenže aj mladšia dcéra sníva o tom, že po maturite opustí väzenie „dokonalého domova“ a vydá sa poznávať iný svet. Cestu jej však skriží nový muž a na povrch

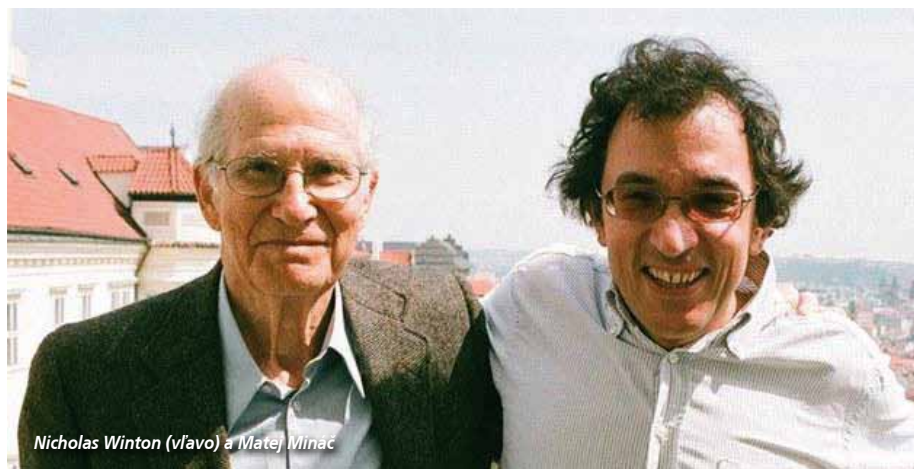
sa začnú vyplavovať nečakané tajomstvá, ktoré zmenia ich životy.

MUŽI REVOLÚCIE, 2012, 65 min. (SR)

Réžia: Zuzana Piusi

Hrajú: Fedor Gál, Ján Budaj, František Mikloško, Milan Kňažko, Ján Čarnogurský, Vladimír Mečiar, Ľubomír Feldek, Martin Šimečka a ďalší.
Dokumentárny film výnimočnej slovenskej dokumentaristiky je mozaikou subjektívnych pohľadov bývalých revolucionárov – priamych účastníkov „nežnej revolúcie“. Dvadsať rokov po nej sa Piusi pokúsila zozbierať čo najširšie spektrum výpovedí a odmytízovať udalosti novembra 1989.

NAJVÄČŠIA RODINA NA SVETE

Nicholas Winton (vľavo) a Matej Mináč

Dokumentárny film s hranými pasážami slovenského režiséra Mateja Mináča Nickyho rodina získal svojho času v Kanade ďalšie významné ocenenie, a to cenu divákov za najlepší dokument na filmovom festivale v Montreale. Súťažil tam spolu s ďalšou pol stovkou titulov v sekcii nazvanej Dokumenty sveta.

Festival patrí k prestížnym prehliadkam kategórie „A“ a po diváckej cene na MFF v Karlových Varoch a po ocenení z jeruzalemského filmového festivalu ani na tretej, severoamerickej prehliadke nevyšli jeho tvorcovia naprázdno.

Režiséra potešilo, že jeho konkurentom bolo dielo Clauda Leloucha nazvané Z jedného filmu do druhého, lebo práve tento filmár, tvorca filmu Muž a žena, patrí k jeho obľúbencom. Ešte väčšiu radosť mal z amerického distribútora, ktorý hneď po ováciach a gratuláciách začal s pri-

pravou distribúciou Nickyho rodiny v USA. Jedna z prestížnych premiér na európskom kontinente sa uskutočnila v Londýne za osobnej prítomnosti hlavného hrdinu sira Nicholasa Wintona, ktorému už pomaly tiahne na 105. rok.

Pripomeňme si, že celovečerný film Nickyho rodina rozpráva príbeh záchranu 669 československých, predovšetkým židovských detí tesne pred druhou svetovou vojnou. Prostredníctvom faktov, autentických záberov i hraných rekonštrukcií približuje tento Wintonov šľachetný čin. Deti, ktoré sa mu podarilo odvieť do Británie, by inak skončili v nacistických koncentračných táboroch. Film mal úspešnú premiéru v Prahe tiež za účasti sira Wintona.

Prebudená mládež

Ani nie rok po tejto udalosti zamieril príbeh sira Wintona do českých škôl vo forme knihy

Nickyho rodina. Na otázku, ako priviesť mladých ľudí k dobrovoľníctvu, môže dať odpoveď projekt, podľa ktorého sa kniha o záchrancovi židovských detí doručí do stoviek škôl po celej republike. Súčasťou tohto projektu je aj web, na ktorom sa žiaci môžu vydať po stopách zachránených detí, ktoré poslal sir Winton k adoptívnym rodičom do Británie, kde vyrástli a rozprchlí sa po celom svete.

Projekt začal už vlni v septembri a je určený žiakom od 6. tried až po stredoškôlkov. Okrem dokumentu a knihy majú školy k dispozícii i DVD s niekoľkými krátkymi filmami. Okrem Česka sa film Nickyho rodina premieta aj v školách na Slovensku.

„V rámci projektu sme sa rozhodli urobiť všetko, aby sme vo chvíli, kedy sú študenti po zhladať filmu Nickyho rodina dojatí a nadchnú sa príbehom, podporili ich záujem. Naším ideálom je, aby nadšenie vyústilo do konkrétnych činov. Projekt je koncipovaný ako dlhodobý, aby ním mohla prejsť celá súčasná mladá generácia v Českej republike,“ uviedol režisér filmu Matej Mináč, ktorý stojí za celým programom.

A. Vaverková

Z filmu Nickyho rodina (Klára Issová)

(Z knihy Genius loci (roz)hovory o Slovensku z vydavateľstva Dajama. Toto, aj polygraficky nádherné dielko obsahujúce rozhovory s dvomi desiatkami slovenských osobností zo sféry umenia a vedy, ktoré vyšli časopisecky v rokoch 2005 až 2011, slávil úspech na jesennom veľtrhu Bibliotéka v Bratislave.)

Vôňa Tatier

Martin Huba

NA PRVÝ POHĽAD BY SA MOHLO ZDAŤ, ŽE SYN SLÁVNEJ OPERNEJ SPEVÁČKY MÁRIE KIŠONOVEJ HUBOVEJ A JEDNÉHO Z KLASIKOV SLOVENSKEHO HERECTVA MIKULÁŠA HUBU VYRASTIE V DIVADELNOM ZÁKULISÍ, VO SVETE UMENIA A BOHÉMY. UZNÁVANÉMU HERCOVI A DIVADELNÉMU REŽISÉROVI SA VŠAK PRI SPOMIENKACH NA DETSTVO VYBAVIA V PRVOM RADE LESY A KOPCE. POVAŽUJE ZA ŠTASTIE, ŽE MU OSUD DOPRIAL OBJAVIŤ ČARO PRÍRODY, POCHOPIŤ JU A NEBÁŤ SA JEJ. S ÚCTOU A POKOROU ROZPRÁVA O TATRÁCH, HOCI NA DRUHEJ STRANE PATRÍ K ŠTASTLIVCOM, KTORÍ ROZUMEJÚ ICH MLKVEJ REČI A NA VYZNANIE LÁSKY K NIM NEPOTREBUJÚ TAKMER NIJAKÉ SLOVÁ.

Narodili ste sa do umeleckého prostredia, ktoré vás však neformovalo jednostranne. Ako to, že ste už ako chlapec objavili cestu do lesa a naučili sa vnímať aj tento druh krásy?

Najmä vďaka tomu, že rodičia neboli jednostranní. Otec bol neobyčajne pevne spätý s prírodou, veď spolu s bratom, ktorý bol jedným z prvých slovenských horolezcov a chatárov, vyrástol v Spišskej Novej Vsi, kúsok od Tatier a Slovenského raja. Aj mama intenzívne vnímala krásy prírody, aj keď ona mala radšej jej kultivovanejšiu formu. Okrem toho sme mali aktívnych a oddaných starých rodičov, ktorí zohrali v našom vývoji dôležitú rolu. Táto záľuba a nevyhnutnosť pohybovať sa v prírode sa odrazili aj v domácom prostredí. Ak si spomeniem na mladé roky, tak sa mi v prvom rade vybaví svet lesov a kopcov – pamätám si ho intenzívnejšie ako divadelné prostredie.

So svetom umelcov sa spája skôr mestský ruch kaviarní, vy máte rád prírodu a často v nej trávite voľný čas. Čo v nej nachádzate?

Za najväčšie šťastie, ktoré ma postretlo, považujem fakt, že neviem jednoznačne povedať, či mám radšej moje ošúchané vibrámy alebo smoking. Mám rád obidve tieto oblasti a som osudu vďačný, že mi doprial nebáť sa ani jednej z nich. Považujem za znak určitej nevypovednosti spoločnosti, ak tieto dve skupiny opovrhujú jedna druhou. Je pravda, že každý extrém človeka ochudobňuje, ak sa programovo bráni spoznať aj niečo iné, a že každý z nás sa cíti lepšie v istej spoločnosti. Avšak mám pocit, že zelený ochránár a lev salónov si myslia, že nemôžu nájsť styčné body. Ja dúfam, že som styčný bod v sebe samom našiel. Tak ako chápem poéziu kaviarní, rovnako si vážim a uctievam chvíle v prírode. Ručička hodnôt sa mi však prevažuje na stranu prírody, toho bytostnejšieho, totálnejšieho, avšak to mi nebráni v tom, aby som aj v mestských reáliách nebol schopný nájsť skryté hodnoty.

Ste mimoriadne obsadzovaným hercom, navyše aj režírujete, takže sa logicky vynára otázka: stihate

sa naplno venovať obojm vaším láskam?

Nikdy to vo mne nevyvolávalo schizofréniu, hoci je pravda, že ak je človek príliš rozkmitaný na mestskú frekvenciu, nedá sa len tak vhuľnúť do lesa a čakať, že človeka hneď objíme. Aj on má svoje pravidlá, a preto trochu trvá, kým splyneme s prírodným prostredím. Nemám s premodulovaním problém a považujem ho za prirodzené, pretože viem, že objatie prírodou si treba zaslúžiť. Aj nebáť sa mesta si treba zaslúžiť – cez poéziu, kultúru, objavenie hĺbky života. Každé prostredie treba spoznať a až vďaka tomuto poznaniu sa ho človek prestane báť.

Spomínali ste rodičov a starých rodičov... Odkiaľ pochádza vaša rodina?

Starí rodičia z otcovej strany pochádzali z Oravy, avšak starého otca ako rušňovodiča odvelili do Spišskej Novej Vsi. Hoci môj otec a jeho bratia sa už narodili na Spiši, celá rodina niesla základný kód z Oravy. Možno práve faktor prírody bol tým, čo im pomohlo preklenúť smútok za Oravou. Spoznali krásy Slovenského raja a keď môj otec a strýkovia Alo a Ivan vyrástli, objavili nezastupiteľnú úlohu Tatier. Aj ja so sestrami sme mali do šťastia a starých rodičov sme si užili veľmi dlho. Boli neobyčajne múdri – ťažko to presne pomenovať, ale vedeli, kedy sme potrebovali bicykel a kedy sveter, kedy pohľadieť a kedy udrieť po zadku. Boli obrovským zdrojom našej istoty a radosti a ja som presvedčený, že funkcia starých rodičov je v našich životných príbehoch nezastupiteľná. Ak sa vrátim späť k prírode, tak nebáť sa jej nás naučili starí rodičia. Veľkú zásluhu na tom má aj strýko Alo. Nepoznal som iného človeka, ktorý sa tak voľne pohyboval v horách.

V jeho psychike nehralo nijakú rolu to, či bol deň alebo noc, sneh, dážď, vietor... jednoducho sa šlo. Bolo neobyčajne fascinujúce sledovať istotu, ktorá z neho vyžarovala, a akoby transfúziou z nej kus preniesť na seba.

Vy ste sa však narodili v Bratislave. Vyrástli ste a dodnes byvate vo vile pod Slavínom. Viete si predstaviť, že by ste odišli žiť preč z mesta?

Považujem za šťastie, že máme dom s veľkou záhradou. Vďaka tomu nie je vnímanie mesta v mojom prípade totálne. Pod oknami nám nikdy nedrnčali električky a nehralo rozpálený asfalt. Osud mi doprial príjemnú kombináciu – samotu v meste. Môj život si viem len ťažko predstaviť bez koncertov, divadiel... Mám rád stretnutia s priateľmi v kaviarňach, ktoré mi, mimochodom, v Bratislave dosť chýbajú. Nechcem vyvolať dojem, že mám niečo proti tomu, aby sme chránili prírodu a bojovali proti jej ničeniu, týchto aktivít je ešte vždy málo, avšak je omylom, ak si myslíme, že mesto ochranu nepotrebuje. Treba strážiť jeho mestské atribúty, aby sa nestalo betónovou džungľou a neosobným priestorom. Tak ako treba chrániť prírodu pred necitlivými zásahmi, treba dávať pozor aj na to, aby sa mestu neubližovalo a aby sa nebralo ako nevyhnutné zlo.

Vráťme sa k Slovensku a jeho krásam. Spišská Nová Ves leží na hranici Slovenského raja. Spomínali ste, že jedny z vašich prvých ciest do prírody viedli práve tam...

Na Čingove sme mali jednu z prvých chát vôbec – starý otec z otcovej strany tam kúpil obrovský úľ, ktorý prebudoval na jednoduchú, ale o to milšiu chatku s poschodovými pričrami, bez elektriny a vody. Postupne v nej pribudli záclonky a paplóny, avšak tým sa výdobytky civilizácie skončili... Starý otec ako 85-ročný usúdil, že nás je akosi priveľa, a tak začal stavať murovanú chatu. A presne to je chata, do ktorej s manželkou už roky chodievame a ktorú sme mierne skultivovali. Avšak nejde o nijaký luxus. Sme zástancami myšlienky, že ak človek nezmení životný štýl, ani nemusí ísť na dovolenku. Ak mám umývačku riadu doma a mám aj ju aj v chate, tak nikdy nepocítim radosť z toho, že ju mám. Človeku musí ísť čas niečo chýbať, aby to neskôr vedel oceniť.

Pre Bratislavčanov, ktorí radi vyrážajú do prírody, sú častým cieľom Malé Karpaty. Je to tak aj u vás alebo ste radšej merali cestu do Tatier a vychutnávali si najvyššie štíty Slovenska?

Starí rodičia z matkovej strany pochádzali z Modry, kde aj na sklonku života žili. Úpätie

Malých Karpát a vinohrady boli ďalšou radostnou skutočnosťou nášho mestského života. Malé Karpaty mám rád a som im za mnohé vďačný, avšak nedostatok voľného času a túžba byť obklopený majetátom hôr spôsobili, že ak to bolo len trochu možné, utekal som do Tatier. Hoci som v nich v poslednom čase hriechne málo, považujem ich za určujúcu vrstvu v mojom bytí. Pochodil som veľa pohorí a všetky sú pre mňa niečím magickým, avšak Tatry sú špecifické. Sú mojou súčasťou, zažil som v nich najkrajšie chvíle a utiekal som sa k nim, keď mi bolo ťažko. Všetky najtotalnejšie okamihy v mojom živote mám spojené s tatranským pobytom.

Asi to nebude ľahké, ale predsa: viete to nejak vysvetliť?

Horolezectvo je krásne v tom, že ide o krajinu nezmyselnú činnosť, ktorú treba robiť s krajinou zodpovednosťou. Ťažko však exaktne pomenovať jeho zmysel. Sú veci, ktoré sa pomenovaním

zničia. Keď začnete vysvetľovať lásku, ušliapete ju ako cap petržlen. Odpovedať na otázku, prečo niekto chodí do hôr a prečo sa tam potí, je zbytočné. A ja som mal šťastie, že som bol obklopený ľuďmi, ktorí nikdy takúto otázku nepoložili a nikdy takúto odpoveď nečakali. Bolo to jasné, nikto nehľadal zmysel vo vysvetľovaní, avšak každý cítil zmysel v tom, že to tak bolo. Mám pocit, že by som vedel rozoznať vôňu Tatier medzi inými pohoriami tak, ako vinár dokáže rozoznať vôňu vína z obľúbenej vinice. Som rád, že ma to postretlo a je mi ľúto, ak niekto nemá taký silný faktor, ktorý by mu naplnil život takouto nevysvetliteľnou skutočnosťou.

Aký bol váš najväčší turistický výkon?

Je to skôr márnivý zážitok, určite nie najobdivuhodnejší. Mal som asi desať rokov, keď nás

strýko Alo so sestrou zobral na výlet do Tatier. Spali sme v Chate pod Rysmi a na druhý deň sme vyrazili na Kôpky. Zdola ten výstup vyzerá dosť vážne, v skutočnosti sme však liezli pohodlne po hrebeni. V čase nášho zostupu bolo pri chate zopár českých turistov, ktorí ďalekohľadmi s obdivom sledovali náš výkon. Ako sme sa blížili, postupne im ovisali sánky. Boli prekvapení, že vrch s výškou 2 354 metrov zdolal aj malý chlapec. Zožal som obrovský obdiv a cítil som sa veľmi dôležitý. V tom obdive som pocítoval až hriechu slasť a táto radosť vo mne pretrváva ako najintenzívnejší zážitok z celej mojej slávy.

Veľa pracujete aj v Česku, a tak často cestujete po diaľnici medzi Bratislavou a Prahou. Ako túto cestu vnímate z pohľadu krajiny, ktorou prechádzate?

Na jednej strane ma z profesijného hľadiska teší, že ma české prostredie prijalo, avšak tieto presuny ma stoja určitú námahu a prejazdenými kilometrami aj ja prispievam k poškodzovaniu životného prostredia. Avšak to sú dilemy, na ktoré ťažko nájsť jednoznačné odpovede... Pendlujúc po diaľnici som si uvedomil, ako sa deformuje vedomie súčasného človeka. Okolie cesty je posiate reklamnými pútačmi, ktorých je čoraz viac, pretože človek je tvor neustále pracujúci na svojej skaze. Reklama upozorňujúca na „správnosť“ neustáleho dopytu a nespokojnosti s tým, čo máme, a atak poháňajúci človeka k zdanlivému zvýšeniu blaha a zlepšeniu životného pocitu, je hra, ktorú hráme sami so sebou. Horšie však je, že podľa mnohých ľudí reklamný pútač dotvára a skrášľuje krajinu. Vnímam ako vážnu hrozbu, ak považujeme za plusovú hodnotu zásah do prírodného prostredia, ktorý sa neusiluje o nič iné ako o to, aby sme si kúpili niečo, čo väčšinou vôbec nepotrebuje.

Vedeli by ste si predstaviť, že by ste pre ochranu prírodného prostredia necestovali autom, ale napríklad vlakom?

V tzv. civilizačných dilemách sa držím zásady, že ak niečo užívam, nemal by som na to nadávať. Ak sa vozím autom, nebudem predsa hovoriť o tom, akú skazu prináša. Na druhej strane si uvedomujem, že autá svedčia o našej obrovskej nerozumnosti. Prijímam fakt, že som nerozumný, avšak v tejto chvíli nemôžem byť zástavnikom boja za zrušenie automobilovej dopravy. Všetko sa začína a končí nárokmi, ktoré človek má. Ak neskrešeme vlastné požiadavky, je nerozumné očakávať, že niečo možno napraviť. Kto chce mať dvadsaťštyri hodín sedem dní v týždni teplú vodu, nemôže bojovať proti atómovej elektrárni.

Magdaléna Rychlíková

Slováci v Praze

Slovenská řeckokatolická farnost při kostele Nejsvětější Trojice.

Řeckokatolická církev a řeckokatolíci, nebo přesněji katolíci byzantského obřadu, patří do společenství katolické církve. Za nejvyšší autoritu přijímají a akceptují římského papeže. Odlišují se nikoliv ve věrouce, leč svým obřadem. Bohoslužby a ostatní liturgické úkony činí v byzantsko-slovanském obřadu. Řeckokatolická církev v ČR se pokládá za následovatelku a dědičku cyrilometodějského vzoru a ctí tři základní hodnoty: východní spiritualitu, liturgii v lidovém jazyce a viditelnou jednotu s Apoštolským stolcem v Římě. Počátky řeckokatolické církve u nás jsou spojeny s tzv. užhorodskou unií. 24. dubna 1646 přijalo v Užhorodě 63 pravoslavných popů církevní pravomoc jágerského (egerského) biskupa a prohlásilo, že věří všemu, co učí římská církev. Někdejší pravoslavní věřící na pozdější Podkarpatské Rusi a východním Slovensku tak byli spojeni s Římem. Za Marie Terezie vzniklo řeckokatolické biskupství (eparchie) v Mukačevu, jehož sídlo bylo později přeneseno do Užhorodu a v roce 1816 další biskupství v Prešově, které spravovalo farnosti na východním Slovensku. Mezi věřícími byli jak Slováci, tak i Rusíni. Prešovskému biskupovi podléhali po vzniku samostatného Československa řeckokatolíčtí věřící v celém Československu. V roce 1937 byla prešovská a mukačevská (užhorodská) eparchie vyňata z pravomoci jágerského (egerského) arcibiskupa a podřízena přímo Svatému stolci. V roce 1933 byla zřízena pro řecké katolíky žijící v Čechách, na Moravě a ve Slezsku – původem většinou Rusíny a Slováky z bývalé Podkarpatské Rusi a východního Slovenska – v Praze ústřední farnost s kostelem sv. Klimenta v areálu Klementina. Počet řeckokatolických věřících v českých zemích byl nicméně malý. V roce 1946 se v celém Československu hlásilo k řeckokatolické církvi 305 645 věřících, z toho 230 045 žilo na středním a východním Slovensku. V roce 1949 začal komunistický režim uvažovat o likvidaci řeckokatolické církve a převedení věřících na pravoslaví. Vzorem byla podobná akce provedená v SSSR na západní Ukrajině a v Zakarpatské oblasti. Komunistické vedení se domnívalo, že půjde o poměrně jednoduchou záležitost. Některé obce na Podkarpatské Rusi a východním Slovensku totiž přešly pod vlivem pravoslavné agitace na pravoslaví už po první světové válce, kdy ovšem šlo o přestupy dobrovolné, do kterých stát nezasahoval. Naproti tomu v roce 1950 šlo o akci násilnou, organizovanou státem, kterému ovšem z vlastních sobeckých důvodů pomáhala i pravoslavná církev. 28. dubna 1950 se v Prešově uskutečnil zinscenovaný církevní sněm (sabor) řeckokatolických kněží a laiků, ochotných přestoupit na pravoslaví, který prohlásil unii z roku 1646 a řeckokatolíky za pravoslavné. Řeckokatolické

kostely byly odevzdány pravoslavné církvi. Řeckokatolíčtí kněží, kteří odmítli přestoupit na pravoslaví, byli nuceni odejít do civilního života, přičemž často byli administrativně vykázáni i z východního Slovenska. To je také důvod, proč mnozí z nich přišli do Čech a i do Prahy. Část kněží byla internována nebo uvězněna. Perzekuce se nevyhnuly ani věřícím, kteří veřejně odmítali pravoslaví. Řeckokatolická církev byla v Československu obnovena teprve v důsledku celkového demokratizačního procesu v roce 1968, a to na základě tlaku věřících, kteří již dříve pořádali různé petiční akce. Petici za obnovení řeckokatolické církve, pro kterou se podařilo získat přes 40 tisíc podpisů, předal vládě pražský apoštolský administrátor František Tomášek. Československá vláda nakonec ustoupila. Usnesením č. 205/1968 ze dne 13. června 1968 byla církev znovu povolena a nařízením č. 70/1968 Sb. jí bylo přiznáno

‘ **CÍRKEVNÍ ŽIVOT SLOVÁKŮ V PRAZE JE BOHATŠÍ NEŽ ŽIVOT ČECHŮ A PROJEVUJE SE ZDE MNOHEM SILNĚJŠÍ RELIGIOZITA, KTERÁ JE PRO SLOVENSKO CHARAKTERISTICKÁ** ’

stejně hmotné zabezpečení jako ostatním legálně působícím církvím. Do služby se vrátili kněží, ke své víře věřící, avšak již se nepodařilo obnovit všechny řeckokatolické farnosti. V Praze byla řeckokatolická farnost obnovena v roce 1968. Přes tlak normalizačního režimu, který byl v případě řeckokatolické církve neobyčejně silný, si řeckokatolíci udrželi i v letech 1969–1989 možnost legálního působení. V činnosti proto zůstal i řecko-katolický chrám svatého Klimenta v Praze. Po vzniku samostatné České republiky 1993 byl v Praze zřízen biskupský vikariát pro katolíky východního obřadu v České republice. 15. března 1996 vyhlásil papež Jan Pavel II. na území České republiky nový Apoštolský exarchát pro katolíky byzantského obřadu spadající pod přímou pravomoc Apoštolského stolce a 24. dubna 2003 jmenoval nového biskupa řeckokatolické církve v České republice. Řeckokatolická církev působí v Praze ve třech chrámech: ve sv. Klimentu, který je katedrálím chrámem exarchy, sv. Kosmy a Damiána (od roku 1989) a Nejsvětější Trojice (od dubna 2006). Kostel sv. Klimenta navštěvují Slováci ukrajinské národnosti a řeckokatolíci z Ukrajiny. Kostel sv. Kosmy a Damiána Češi a slovenští starousedlíci. Kostel Nejsvětější Trojice slouží nyní pro řeckokatolíky slovenské národnosti. Dne 30. ledna 2009 byla zřízena slovenská personální farnost Nejsvětější Trojice, která patří k Apoštolskému exarchátu pro katolíky byzantského obřadu v České republice.

Za faráře byl jmenován Kornel M. Baláž, jemuž biskup Mons. Ladislav Hučko svěřil péči o pastorační věřících slovenské národnosti. Od 14. listopadu 2009 působí ve farnosti také kaplan Ján Kočerha. Společenství získalo právní subjektivitu a statutárního zástupce. Základem činnosti řeckokatolické farnosti je každodenní liturgie. Od začátku fungování společenství při chrámu Nejsvětější Trojice od dubna roku 2006 se slouží mše večer v pondělí, středu a pátek ve slovenštině, úterý, čtvrtek, sobotu ve staroslovenštině. Nedělní mše, nejvýznamnější liturgie týdne, probíhá ve slovenštině a slaví ji celá komunita slovenských řeckokatolíků v Praze. Téměř z 90 % jsou to mladí lidé především studenti vysokoškoláci, pracující absolventi vysokých a středních škol, kteří pocházejí z několika regionů východního Slovenska. Většina z nich považuje svůj pobyt v Praze za dočasný, ale i tak od počátku slavení mši v kostele Nejsvětější Trojice přichází v neděli do chrámu stabilně 50 – 54 věřících. Obdobná účast je i na slavnostnějších mších při významných svátcích církevního kalendáře, kromě Vánoc a Velikonoc, kdy odjíždějí studenti a další věřící do svých domovů a k příbuzným na Slovensko. K svornosti slovenského řeckokatolického společenství přispívají pravidelná setkávání po mši. Věřící se scházejí v pastorační místnosti v areálu kostelního komplexu. Společně posedí a pohovoří při čaji, kávě a drobném pečivu. Snahou farního společenství je vytvořit pro slovenské pražské věřící duchovní a sociální domov. Věřící se scházejí každé úterý po večerní liturgii v pastorační místnosti, aby společně s některým svým duchovním probrali otázky víry a života a hledali na ně odpovědi. V kostele Nejsvětější Trojice bylo v roce 2009 pokřtěných 9 dětí (v roce 2008 jen 3) a uzavřeno 6 sňatků (v roce 2008 4 sňatky). V roce 2008 se uskutečnil v kostele jeden pohřeb, v roce 2009 žádný. Členové společenství nalezli ve slovenské řeckokatolické farnosti „svůj církevní domov“, ale též pocit regionální souunáležitosti. Podobně jako ve farnosti u sv. Jindřicha a sv. Prokopa převládá v komunitě, hlavně mezi studenty, technické a medicínské zaměření, tudíž obory, za kterými se tradičně jezdí „na studie“ do Prahy. Faktor různorodých zájmů a nízký věkový průměr věřících stimuloval v duchovním a společenském životě určité aktivity. V létě 2007 byl založen Mužský byzantský sbor při chrámu Nejsvětější Trojice. Počet sboristů ve čtyřhlasém sboru není stabilní. Sbor ovšem netvoří jen řeckokatolíci Slováci, ale i věřící jiných národností. Návčik se realizuje podle potřeby a časových možností. Pravidelně však ve středu a pátek po skončení sv. liturgie. Repertoár je orientovaný namnoze na byzantské liturgické písně, ale též nábožné písně

a koledy v staroslověnském jazyce. Sbor zpívá také akatist, což je oslavná bohoslužba, při které se stojí. Akatist zpívá zbor v románské rotundě sv. Longina na Novém Městě pražském v ulici na Rybníčku. Sbor již vystupoval při různých příležitostech: při slavnostní liturgii v chrámu Nejsvětější Trojice, ale také společných ekumenických dnech, pořádaných v součinnosti s římskokatolickou farností při kostele sv. Prokopa, se slovenskou farností při kostele sv. Jindřicha a Slovenským evanjelickým sborem augsburského vyznání. Sbor zpíval při společné ekumenické modlitbě Slováků za domov, kterou připravila právě farnost při Nejsvětější Trojici. Farní společenství pěstuje i další hudební aktivity, např. založilo kytarovou školu. Na podporu zdravého křesťanského života byly zavedeny jednou týdně vzdělávací přednášky na téma „Byzantská liturgika“. Časově kopírovaly akademický rok 2007/2008. V témže roce v čase letního semestru, v měsíční periodicitě, byla zahájena „Nedělní škola s otcem biskupem“. Téma bylo zaměřeno na dogmatickou teologii. V zimním semestru probíhal cyklus přednášek východní teologie nově založeného institutu sv. Kosmy a Damiána. Pro členy společenstva připravil kaplan od Nejsvětější Trojice, který byl v roce 2008 koordinátorem Českého misijního díla pro Apoštolský exarchát, informativní výstavu v chrámě a několik výkladů o misiích ve světě. Pro děti byla připravena besídka s divadelním představením. Pro nejmenší děti se do budoucna uvažuje o vytvoření jakéhosi dětského koutku přímo v prostoru kostela. Řeckokatolická omladina podniká poznávací procházky po Praze a okolí. Společenstvo řeckokatolíků slovenské národnosti připravilo v dubnu 2008 ekumenickou bohoslužbu za domov. Sloužili ji čtyři slovenští duchovní: z pořadatelské farnosti, dále z farností sv. Jindřicha, sv. Prokopa a sv. Michala, kteří orientují svou pastorační činnost na Slováky žijící v Praze. Měsíc po ekumenické bohoslužbě, na chrámový svátek Nejsvětější Trojice dne 18. května byla uspořádána společná odpustková slavnost za účasti slovenských římskokatolických kněží a věřících žijících v Praze. Většinu mezi zúčastněnými tvořili mladí Slováci z obou katolických církví. Po skončení bohoslužby všichni účastníci byli pozváni na agapé do pastorační místnosti. Třetí a nejslavnější akcí, které se zúčastnili

společně slovenští duchovní i věřící z řeckokatolického společenství, z farnosti sv. Prokopa a také ze slovenského e. a. v. sboru od sv. Michala bylo vyhlášení Slovenské římskokatolické farnosti v Praze v kostele u sv. Jindřicha a uvedení administrátora farnosti Ladislava Radvanského. Impulzy pro pořádání společných aktivit všech farních společenství v Praze, které sdružují věřící Slováky, se začaly objevovat z řad slovenské křesťanské studující mládeže, hlavně vysokoškolské. Agilní studenti začali v akademickém roce 2007/2008 harmonizovat svoje záměry a akce v jednotlivých farních společenstvích. Zrodil se záměr vzájemně sladit činnost. Vzorem byla již existující Univerzitní pastorační

a farností pokračovaly v roce 2009. 31. ledna 2009 uspořádala mládež první ples slovenské katolické mládeže v prostorách kláštera v Emauzích a tato akce byla zopakována i v roce 2010. Duchovní spolu s dvaceti věřícími se na den svatého Václava 28. září 2009 zúčastnili národní svatováclavské poutě do Staré Boleslavi, kde sloužil mši papež Benedikt XVI.

• • •

Církevní život Slováků v Praze je bohatší než život Čechů. Projevuje se zde mnohem silnější religiozita, která je pro Slovensko charakteristická. Do církevního života se zapojují

i Slováci pobývající v Praze jen dočasně jako zaměstnanci, dělníci nebo studenti. Ovšem s ohledem na celkový počet Slováků v Praze je počet věřících aktivně se zúčastňujících bohoslužeb i tak poměrně malý. Církevní komunity plní i sociální funkci, neboť příslušníci si navzájem poskytují v případě potřeby pomoc, případně takovou pomoc poskytuje i farnost jako celek. Vazby mezi příslušníky jednotlivých náboženských komunit jsou mnohem pevnější než mezi příslušníky slovenských spolků. Náboženský život je onen faktor, který do značné míry odlišuje slovenskou komunitu od většinové české společnosti. Slováci obecně se vyznačují mnohem větší religiozitou než Češi a to platí i o Slovácích v Praze. V Praze již po válce vznikl Slovenský evanjelický sbor augsburského vyznání sružující slovenské evangéliky a tento sbor se stal po roce 1993 základem samostatné evanjelické církve augsburského vyznání v ČR. Také slovenští římská i řečtí katolíci v Praze mají své vlastní farnosti, kde se bohoslužby konají slovensky. Všechna tři uvedená vyznání se snaží sdružovat věřící a někdy vystupují na ekumenickém základě. Slováci

se ze všech národnostních komunit v Praze nejlépe integrují do většinové české společnosti. Jejich rodinný život a zvyky se neodlišují zásadním způsobem od způsobu života většinového obyvatelstva. Přesto si někteří zachovávají určité odlišnosti v oblasti stravy při příležitosti výročních svátků a částečně i dodržování zvyků vážících se na kalendářní a životní zvykoslovný cyklus.

(Z knihy, kterou vydal Etnologický ústav AV v ČR v roce 2011)

centra na Slovensku. Kromě už uvedených společných aktivit se mladí věřící Slováci žijící v Praze zúčastnili 17.–20. července 2008 setkání české a slovenské křesťanské mládeže na Velehradě. Na podzim roku 2008 se v obci Strašice u Rokycan sešlo přes třicet řeckokatolických a římsko-katolických studentů (ti převažovali) na první duchovní obnově slovenského Univerzitního pastoračního centra v Praze. Společné akce slovenské mládeže koordinované v rámci Univerzitního pastoračního centra

KRÍŽOVKA

Oheň v krbe ticho praská,
v srdciach vládne pokoj, láska.
Už sa stromček ligoce ...

(Dokončenie v tajničke!)

	vodič psa	nemecké mužské meno (Oto)	1	10. mesiac skrátené	vo....., kričí	jadro hrady!	2	hanblivý, mravný, opačne	Marta v da-tíve		3	Bra....., metropola SR culpa, moja vina (lat.)		
sivým ako popol										atmosféraadu, papagáj					
sáče, drgá						ináč značka neónu									
otec, po domácky, opačne					opiť sa vezmi si, tu máš										
časť vojenského oddielu				nepobádal mužské m. 18.4.									dvojmoto- rové do- pravné lietadlo		
predložka s lokatívom		Adamova družka ovial					O →			ovocná záhrada okrášlená					
u nás									S....., len-len, ledva						
 vlk, miešane veľký pes									signál, znamenie						
priprave- ný, po francúz-sky									začiatok dýchania seba			kyslík (zn.) chm....., mračno			
kniha ob- sahujúca výklady snov					rímskych 1007medár, jednohrbá táva		necelá sonáta! Literárny týždenník							
Danub....., (lat.) Dunaj				mendele- vium (zn.) predavač olejov			ora et (latinsky) Atény, po česky								
najdlhší a najkratší deň									ženské m. (24.12.) Ivan Vyskočil				druh se- verského kúpela		
jadro oka!		angl. poet, Thomas S. rečová jednotka						nie tenázia, ženské m. 30.4.				sira (zn.) modla			
symetrála			vajce, po nemecky maté oje			dopravná nehoda MPZ vozi- diel Finska									
 živočíšny tuk protivník, súper					severan ampér (zn.)			endlek, cukrik zo sladkého drievkamriet', zahynúť meno Otilie					
červen- kastý hörný vták						naostatok udieraj									
sl....., malé slová					plemeno psov rímskych 500						popevok začiatok konca!				
takmer celá koor- dinácia!							sila pôsobiaca na nejaký predmet					Pomôcky: ELIOT PARÉ	AUTOR: Gregor Papuček		

POŠTOU, MAILOM, TELEFÓNOM

POŠTOU MAILOM TELEFÓNOM

Na Stálej konferencii Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí, ktorá sa uskutočnila v dňoch 30. – 31. októbra v Bratislave, mala väčšina delegátov pripravené vystúpenia, ktoré však z časových dôvodov mohli predniesť iba v skratenej forme do piatich minút. Obsah diskusie ako aj jednotlivé príspevky delegátov boli zamerané na štyri tematické okruhy a týkali sa kultúry, kul-

túrneho dedičstva, médií a informácií. Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí pripraví z prihlásených a odznených príspevkov účastníkov Stálej konferencie 2012, ako aj jej diskusnej časti zborník. Pretože sa na nás obrátilo viacero diskutujúcich, ktorí by radi publikovali svoje vystúpenia, náš časopis im to umožní aj keď tieto príspevky nemusia vždy vyjadrovať stanovisko redakcie.

je pri plnení svojich úloh viazaný o.i. aj ustanoveniami spomínanej KONCEPCIE, čím sú rozsah a efektívnosť jeho pôsobenia značne zúžené.

Uvádžam niekoľko návrhov na diskusiu o koncepcii:

- je nadmieru rozsiahla a komplikovaná, prínosom by bola „zoštíhlená“ verzia
- vypracovať by sa mala v spolupráci so zástupcami slovenského zahraničia
- pružne reagovať na aktuálne procesy v slovenskej diaspóre
- objektivita a vyváženosť pri posudzovaní slovenských komunit v zahraničí
- čo najskôr novelizovať Zákon č.474/2005 Z. z. o Slovákoch žijúcich v zahraničí
- zastaviť dramatický pokles počtu osôb hlásiacich sa v zahraničí k slovenskému pôvodu.

O REVITALIZÁCIÍ KONCEPCIE ŠTÁTNEJ POLITIKY STAROSTLIVOSTI O SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ DO ROKU 2015

Vývoj v slovenskom zahraničí počas posledných dvadsať rokov čoraz dôraznejšie nastoľuje potrebu dôkladného prehodnotenia doterajšieho prístupu relevantných orgánov a inštitúcií Slovenskej republiky k Slovákom žijúcim v zahraničí, ktorí sa hlásia k slovenskému pôvodu.

Prax ukazuje, že parametre politiky vlády vo vzťahu k zahraničným Slovákom už dávno nezodpovedajú reálnym podmienkam a s nimi súvisiacim potrebám a požiadavkám slovenskej diaspóry, najmä tých Slovákov, ktorí žijú a pôsobia na „Západe“.

Dôsledky dlhodobého neriešenia už dávno známych problémov sa prejavujú o. i. aj v dramatickom poklese počtu osôb, ktoré sa v zahraničí hlásia k slovenskému pôvodu (v r. 1990/1991 ich bolo cca 2,5 mil., v r. 2010/2011 už ani nie 1 mil.). Tento alarmujúci vývoj ostáva zo strany kompetentných orgánov a inštitúcií SR dlhodobo nepovšimnutý. Preto sa netreba čudovať, že zo slovenskej strany sa doteraz nepodnikli žiadne kroky, ktoré by pokračujúci pokles počtu Slovákov žijúcich v zahraničí aspoň pribrzili a prípadne zastavili. O revitalizácii slovenskej pospolitosti v zahraničí sa za daných podmienok nedá ani len snívať.

Objektívna analýza neuspokojivého stavu v slovenskej diaspóre ukazuje, že hlavnou príčinou kritickej situácie sú a najväčšiu prekážku na ceste k náprave predstavujú legislatívne nedostatky obsiahnuté v „**KONCEPCII ŠTÁTNEJ POLITIKY STAROSTLIVOSTI O SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ DO ROKU 2015**“. Obsahové zameranie tohto dokumentu je nastavené tak, že sú prednostne zohľadňované potreby a požiadavky slovenských komunit zo strednej a juhovýchodnej Európy, čo sa najvýraznejšie prejavuje v každoročnom procese rozdeľovania dotácií. Štatistické vyhodnote-

nie výšky pridelených finančných prostriedkov v závislosti od štátov / regiónov v rokoch 2006 –2012 dokazuje, že krajanské organizácie zo štátov strednej, východnej a južnej Európy získali v priemere 75% z celkovej sumy. Zvyšok „slovenského sveta“ (západná Európa, severná a južná Amerika, Blízky Východ, južná Afrika a Austrália) sa musel uspokojiť s 25% z celkového objemu.

Uvedené čísla dokumentujú zjavnú, roky pretrvávajúcu nevyváženosť pri rozdeľovaní dotácií pre slovenské zahraničie. Bolo by však nespravodlivé, keby sa ÚŠZZ podsúvalo zámerné uprednostňovanie spolkov zo strednej a juhovýchodnej Európy na úkor „Západu.“ ÚŠZZ

Do výberu zo zoznamu základných požiadaviek Slovákov zo zahraničia patrí aj zriadenie stálej komisie pre Slovákov žijúcich v zahraničí, presadenie toho, aby sa ÚŠZZ stal ústredným orgánom štátnej správy s vlastným rozpočtom, novelizácia zákona o občianstve SR, ktorá by umožnila získať občianstvo každej osobe, ktorá má aspoň jedného predka slovenského pôvodu, právna ochrana slovenských rodín, detí a mládeže v zahraničí, zabezpečenie finančných prostriedkov za účelom podpory škôl s vyučovacím jazykom slovenským a vzdelávacích centier v zahraničí, zabezpečenie finančných prostriedkov Slovákom v zahraničí za účelom podpory duchovnej starostlivosti, zabezpečenie voľného príjmu programov RTVS v zahraničí a vytvorenie podmienok pre pravidelné vysielanie RTVS o živote, činnosti a kultúre zahraničných Slovákov.

Dušan Klimo, október 2012
(redakčne krátené)

OSPRAVEDLNENIE: Redakcia sa ospravedľňuje fotografovi, Ing. arch. Martinovi Misíkovi, že pod jeho tromi obrázkami zo Dňa slovenskej kultúry v Hradci Králové nebolo chybou redakcie uverejnené jeho meno.

PREDPLAŤTE SI SLOVENSKÉ KORENE!

Ďakujeme všetkým, ktorým sa páčil aj tretí ročník časopisu SLOVENSKÉ KORENE, a tak okrem pochvalných a podnetných listov, ktoré sme od vás dostali, ste si ho aj predplatili. Pre redakciu je to popri skromnej inzercii a sponzorskom príspevku ďalší dôležitý zdroj financií. Predplatné nám totiž popri štátnych dotáciách a spomínaných príjmoch pomôže vydávať časopis so zachovaním všetkých jeho pozitívnych prívlastkov na doterajšej úrovni. Okrem obsahu patrí k nim tiež kvalitný papier, laminovaná titulná strana, azda najviac oceňovaná grafika, ako aj perfektná tlačiarenská práca a následná spoľahlivá distribúcia.

Mnohí z vás dostávali aj tento ročník bez toho, že by sme vyžadovali predplatné a o našich čitateľov nechceme prísť ani na budúci rok. Radi zaregistrujeme každého predplatiteľa a jeho finančný príspevok vyvážíme ešte kvalitnejšími a zaujímavejšími textovými a obrázkovými príspevkami aj v nasledujúcom ročníku.

Záujemci o predplatné na rok 2013 budú mať v prvom dvojčísle priložené zloženky. **Napriek zvyšovaniu cien papiera, energií a dopravy zostáva čiastka 150 Kč, resp. 5 eur nezmenená.**

Platiť môžete aj bankovým príkazom na náš účet číslo: 235846350/0300 pri ČSOB, Jeruzalemská 962/3, 110 00 Praha 1.

Môžete nás potešiť aj osobnou návštevou redakcie, ale pre istotu predtým zavolajte, pretože tam nemáme stálu službu.

DARUJTE SLOVENSKÉ KORENE!

Kto si predplatí dve čísla, môže uviesť aj tretiu adresu, na ktorú budú zasielané SLOVENSKÉ KORENE zadarmo!

Vyplňte tento objednávací kupón a pošlite na adresu: **SLOVENSKÉ KORENE, Dům národnostních menšin, Vocelova 602/3, 120 00 Praha 2,** alebo pošlite požadované údaje na mail: info@obecsllovakovpraha.cz Druhé predplatné a darované číslo vyplňte rovnakým spôsobom.

Počet kusov:

Adresa:

Meno a priezvisko:

Ulica a číslo:

Mesto a PSČ:

Podpis:

Spoločenský, kultúrny a rodinný dvojmesačník Obce Slovákov v Prahe s celoštátnou pôsobnosťou pre všetkých Slovákov.

Vydavateľ

Obec Slovákov v Prahe, Dům národnostních menšin
Vocelova 602/3, 120 00 Praha 2
IČO: 47608811
info@obecsllovakovpraha.cz
www.obecsllovakovpraha.cz

Vydavateľstvo

Blesková tiskárna, spol. s r. o.
Na Poříčí 9, 110 00 Praha 1

Adresa redakcie

Dům národnostních menšin, Vocelova 602/3
120 00 Praha 2
tel./fax: +420 221 419 823
mobil: +420 607 859 092
e-mail: racc@slovenskekorene.cz

Šéfredaktor

PhDr. Juraj Rácz

Detský kútik

Mgr. Mária Urbanová

Korektúry

Mgr. Jarmila Wankeová

Grafická úprava

InstudioDB, www.instudiodb.cz

Redakčná rada

F. Cinger, D. Macháček, Z. Mináčová
M. Passianová, J. Rácz, K. Ulík

Cena za jeden výtlačok: 30 Kč / 1 eur
ročné predplatné 150 Kč / 5 eur príjma redakcia

Vydávanie povolené MK ČR
pod registračným číslom E 19250
ISSN: 1804-2872

Podávanie novinových zásielok povolila Česká pošta
dňa 22. 2. 2010

Časopis rozširuje Obec Slovákov v Prahe,
Česká pošta a Top Trans Praha

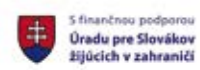
Nevyžiadané príspevky a fotografie nevraciamy.

Príspevky dopisovateľov a spolupracovníkov
nemusia vždy vyjadrovať stanovisko redakcie.

Vychádza s finančnou podporou Ministerstva
kultúry Českej republiky

A tiež:

Časopis si môžete prečítať aj v elektronickej podobe
na webových stránkach.

www.slovkor.cz

Na titulnej fotografii: Nela Pocisková,
foto: AR

Vyšlo v Prahe 15. decembra 2012
uzáverka č. 1-2: 29. januára 2013

Spolupracovníci redakcie:
J. Mevald, B. Šoporová, K. Ulík, A. Vaverková,
V. Vichr, M. Žihla

Zahraniční prispievatelia:

Slovensko: I. Bor, M. Leľovský, A. Sláviková,
M. Stehlik, M. Tkáč, F. Vico,

Maďarsko: G. Papuček

Rumunsko: A. Rau-Lehotská

Rusko: V. Pukiš

Deťský kútik

Ahoj, dievčatá a chlapci,

ráno je dlho tma a chvíľu po obede sa stmieva znova. Vo výkladoch sa lesknú vianočné ozdoby, na strieborných reťaziach cinkajú zvončeky, na námestiach a v obchodných centrách blikajú rozsvietené vianočné stromčeky. Všetci beháme po nákupoch viac než obvykle. Začína čarovné obdobie, obdobie tešenia sa na Vianoce, na najkrajšie sviatky roku. Je tu čas vymýšľania a vyrábania darčiekov, upratovania, pečenia medovníkov...

Prajem vám šťastné a veselé Vianoce, pohodu v kruhu svojej rodiny, okolo stromčeka, radosť zo spoločne strávených chvíľ a krásnych darčiekov.

PRVÝ SNEH

Čože sa to dolu belie?
Čože je to za páperie
na doline, na horách?
Jaj, veď je to prvý sneh!

Zvýskli chlapci od radosti,
Bude že to veselosti!
Plná je ho ulica -
bude že to sanica!

Sťa na povel v okamihu
odhodili hračku, knihu.
Čiapku v hrsti - veselí
na ulicu leteli.

Hopsa chlapci, kto je smelec,
v snehu spraví kotrmelec.
Myslíte, že váhajú?
Už sa v ňom aj váľajú.

Iudová

Ludmila Podjavorinská

Vaša Mája

BUDE ZIMA, BUDE MRÁZ

Bude zima, bude mráz,
kde sa, vtáčik, kde schováš?
Schovám sa do javora,
tam je moja komora.

Bude zima, bude mráz,
kde sa, vtáčik, kde schováš?
Schovám sa do chvojiny,
tam sú moje periny.

VIANOČNÝ POČÍTAČ

Spočítajte celú noc,
koľko dní je do Vianoc,
koľko spadne snežných hviezd,
koľko ľudí príde z ciest,
koľko zaznie pekných slov,
koľko treba darčiekov,
koľko ozdôb, jablák, fíg,
medu, aby medovník
dobrý bol a všetkým dosť,
pre úsmev a pre radosť.

Spočítajte celú noc,
koľko chvíľ je do Vianoc,
koľko ráz má vzlietnuť vták,
koľko staníc prejde vlak,
koľko skokov skočí Brok,
kým spleť lesklých reťazok
na vianočnom stromčeku
bude v každom domčeku.
Počíta a počíta -
je to práca zložitá.

Pavol Štefánik

Mírně rychle, klidně

1. Bu - de zi - ma, bu - de mráz,
2. Bu - de zi - ma, bu - de mráz,
3. Bu - de zi - ma, bu - de mráz,
4. Až pře - sta - ne, vy - le - tím,

Ami
kam se, ptáč - ku, kam scho - váš? Scho - vám se já
kam se, ptáč - ku, kam scho - váš? Scho - vám se do
kam se, ptáč - ku, kam scho - váš? Scho - vám se já
ce - lý svět roz - ve - se - lín. Pá - jde dív - ka

G
pod hru - du, tam já zi - ma pře - bu - du.
ja - vo - ra, tam bu - de má ko - mo - ra.
pod me - zu, až pře - sta - ne, vy - le - zu.
na trá - vu, za - zpi - vám jí nad hla - vu.

AKO SI ĽUDIA V JEDNOTLIVÝCH KRAJINÁCH EÚ ŽELAJÚ „VESELÉ VIANOCE ?“

Poznali by ste aspoň niektoré z nich? Želanie „Merry Christmas“ pozná snáď každý

Belgicko: „Vrolijk Kerstfeest!“ (po flámsky), „Joyeux Noel!“ (po francúzsky)

Bulharsko: „Čestita koleda!“

Cyprus: „Kala Chrostouyenna!“ (po grécky)

Česká republika: „Veselé Vánoce!“

Dánsko: „Glaedelig Jul!“

Estónsko: „Roomsaid Joulu Puh!“

Fínsko: „Hauskaa Joulua!“

Francúzsko: „Joyeux Noel!“

Grécko: „Kala Christouyenna!“

Holandsko: „Vrolijk Kerstfeest!“

Írsko: „Nollaig Shona Dhuit!“

Litva: „Linkami Kaledu!“

Lotyšsko: „Priecīgus Ziemsvētkus un Laimīgu Jauno Gadu!“

Luxembursko: „Déi Bescht Wensch!“

Malta: „Il-Milied It-Tajjeb!“

Maďarsko: „Kellemes Karácsonyi Unnepeket!“

Nemecko: „Fröhliche Weihnachten!“

Poľsko: „Wesolych Swiat Bozego Narodzenia!“

Portugalsko: „Feliz Natal!“

Rakúsko: „Fröhliche Weihnachten!“

Rumunsko: „Saotator Felicitate!“

Slovensko: „Veselé Vianoce!“

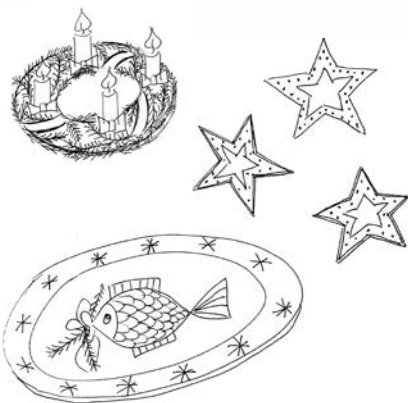
Slovinsko: „Vesele Bozicne!“

Španielsko: „Feliz Navidad!“

Švédsko: „God Jul!“

Taliansko: „Buone Feste Natalizie!“ , „Buon Natale!“

Veľká Británia „Merry Christmas“ (Anglicko), „Nolla Chridheil Huibh!“ (Škótsko), „Nadoling Plaſhen!“ (Wales)

PRANOSTIKY

- Biele Vianoce, zelená Veľká noc
- Na Božie narodenie o blšie prevalenie
- Lepšie Vianoce treskúce, než tekúce
- Keď je hus na Vianoce na blate, na Jozefa bude na ľade

Kresťanské oslavy Vianoc

Vianoce sú pre kresťanov hneď po Veľkej noci druhým najdôležitejším sviatkom v roku.

Slávia sa pre Ježiša Krista. Aj napríklad zvyk servírovanie kapra je najskôr odvodený od Ježišových učeníkov, ktorí boli rybármi. Celé Vianoce sa považujú u kresťanov po celom svete za začiatok Ježišovho putovania a šírenia evanjelia, ale k celému vianočnému času patrí aj advent, obdobie štyroch týždňov pred Vianocami. Prvá adventná nedeľa (prípadajúca na nedeľu medzi 27.11.-3.12.) označuje začiatok kresťanského roku. Štyri adventné nedele bývajú niekedy označované postupne ako železná, bronzová, strieborná a zlatá, ale tieto označenia nemajú s kresťanskou tradíciou nič spoločné, majú čisto komerčný význam, spojený s predvianočným nakupovaním darčiekov.

Štedrým večerom sa ešte nekončia vianočné sviatky, končí sa ním advent a tiež pôstne obdobie. Štedrovečerná večera má preto slávnostný ráz, aj keď je ešte zložená z pôstnych jedál. Nasledujúca polnočná omša je potom v podstate pozostatkom nočnej vigílie (bdenia), ktorá pôvodne predchádzala všetkým významným kresťanským sviatkom.

Samotné vianočné sviatky začínajú dňom narodenia Pána 25. decembra (Boží hod vianočný, v občianskom kalendári označený ako „1. sviatok vianočný“). 26. decembra sa slávi sviatok sv. Štefana, prvého mučeníka, občiansky „2. sviatok vianočný“.

6. januára sa slávi Zjavenie Pána (tiež sviatok Troch kráľov) – podľa tradície sa toho dňa prišli pokloniť práve narodenému Ježišovi do Betlehema mudrci od východu a priniesli mu dary. Tradícia neskoršie urobila z mudrcov kráľov a stanovila ich počet na tri. V nedeľu nasledujúcu po slávnosti Zjavenia Pána sa slávi Krst Pána, kedy sa vianočné obdobie v rámci cirkevného roka končí.

Nie všetci kresťania však Vianoce slávia – napríklad v 17. storočí boli v Anglicku a niektorých amerických kolóniách Vianoce kvôli možnému pohanskému pôvodu zakázané, podobne niektoré novodobé skupiny vychádzajúce z kresťanstva Vianoce neslávia ani dnes, napríklad Svedkovia Jehovovi. Priamo z Biblie totiž nemožno slávenie Vianoc odhádzať. Kresťanská cirkevná tradícia ich slávenie vykladá ako oslavu vtelenia (inkarnácie) Boha a jeho zostúpenia medzi ľud, čím na seba Boh preberá údel človeka (nemá teda ísť o žiadnu oslavu „Ježišových narodenín“, ako býva niekedy chybné vysvetľované).

JEDLIČKA

Keď som ešte stála v lese
na kraj lúčky,
zlietali sa ku mne vtáčky
polahúčky.

Spievali si – žlna, drozdy,
konipások...
Ktoré z vás má, deti,
jasný hlások?

Keď som ešte stála v lese
kraj horičky,
chodievali ku mne často
veveričky.

Skákali a hojdali sa
po ihličí...
Ktoréže z vás, ako ony
pekne cvičí?

Keď som ešte stála v lese
kraj čistinky,
chodievali ku mne často
bystré srnky.

Ihrali sa okolo mňa
v tmavej tóni...
Zahrajte sa i vy, deti,
ako ony!

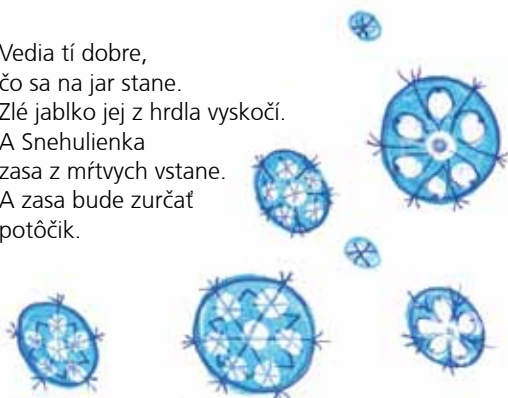
Mária Haštová

NA ZIMNOM POTOKU

Už nezurčí.
Len kdesi dolu stenká
a mumle ako zo sna mláďatá.
A jeho voda ako Snehulienka
v sklenenej rakve
leží zakliata.

Trpaslíčkovia nevyronia slzu
a pri tej rakve smutní nestoja.
Po hladkom ľade veselo sa kľžu,
vystrajajú
a nič sa neboja.

Vedia tí dobre,
čo sa na jar stane.
Zlé jablko jej z hrdla vyskočí.
A Snehulienka
zasa z mŕtvych vstane.
A zasa bude zurčať
potôčik.

Hádanky

- Do čoho sa nedá vyvráť diera?
(ydvov od)
- Aká voda sa dá nosiť v koši?
(átunzrmz)
- Do akého suda nedáš vodu?
(ohévarod od)
- Po čom padá dážď ?
(chákpvk op)
- Ktorý rok má jeden deň?
(kor ývoŕl)
- Ako ďaleko je zem od neba?
(emez do oben oka)
- Čo je väčšie než diera?
(atalpáz)
- Aké pečivo pečie pekár?
(évorus)
- Koľko je na strome listov?
(kiepots okľok)

VŤIPY

„Peter, vymenuj mi tri zvieratká,
ktoré žijú v Afrike!“
„Dve ťavy a jeden lev.“

„Ďurko, povedz nám množné číslo
od slova decko!“
„Dvojčence, prosím.“

„Musíš piť veľa mlieka, Jožko,
a budeš pekný červený.“ „To nie je
pravda, náš kocúr pije mlieko každý
deň a je stále čierny!“

„Aké zvieratká máte doma, deti?“
„Prosím, my máme mačku, psa
a mrazené kurča.“

„Ako sa voláš, dievčatko? “
„Tak ako mama.“
„A ako sa volá mama?“
„Tak ako ja.“
„A ako sa voláte obidve?“
„Rovnako.“

„Evka, prečo si meno Hanka
napísala malým začiatočným
písmenom? Nevieš, že mená
osôb píšeme veľkým písmenom?“
„Viem, ale je to meno mojej
sestry. A ona je ešte malá.“

„Je to pravda, že sa večer bojíš ísť
po ulici sám?“ „Nie. Poď so mnou
a presvedčíš sa, že sa nebojím.“

„Čo je to vietor?“ „To je vzduch,
ktorý sa veľmi ponáhľa.“